

MINIMABELEID IN BRUNSSUM EN LANDGRAAF

ONDERZOEK RAPPORT

Minimabeleid in Brunssum en Landgraaf

Onderzoeksrapport

15 december 2009

**Rekenkamercommissie Brunssum
Rekenkamercommissie Landgraaf**

**Onderzoeksteam:
Nicole Demas (projectleider)
Simon Duindam
Etienne Lemmens**

www.rekenkamerparkstadlimburg.nl

Inhoudsopgave

0.	Samenvatting	2
1.	Aanleiding onderzoek	4
1.1.	Leeswijzer	4
2.	Onderzoeksopzet	6
2.1.	Onderzoeksvragen	6
2.2.	Normenkader	6
2.3.	Aanpak onderzoek	8
3.	Bevindingen minimabeleid Brunssum en Landgraaf	9
3.1.	Doelstellingen gemeenten en ISD BOL	11
3.2.	Type minimabeleid	15
3.3.	Armoedeval	17
3.4.	Niet-gebruik van regelingen	18
3.5.	Maatwerk en andere beleidsterreinen	22
3.6.	Regeldruk en handhaving	23
3.7.	Schuldhelpverlening	25
3.8.	Overige voorzieningen	30
4.	Conclusies en aanbevelingen	33
4.1.	Doelstellingen gemeenten en ISD BOL	33
4.2.	Type minimabeleid	34
4.3.	Armoedeval	34
4.4.	Niet-gebruik van regelingen	35
4.5.	Maatwerk en andere beleidsterreinen	35
4.6.	Regeldruk en handhaving	36
4.7.	Schuldhelpverlening	36
4.8.	Overige voorzieningen	37
Bijlagen:		
1.	Minimabeleid algemeen	38
A.	Wet werk en bijstand	38
B.	Armoede en minimabeleid	39
C.	Armoedeval	40
D.	Niet-gebruik van minimaregelingen	41
E.	Maatwerk en bijzondere bijstand	42
E1.	Extra aandacht voor kinderen	44
F.	Regeldruk en handhaving	44
G.	Relatie met andere beleidsterreinen	45
H.	Schuldhelp	46
I.	Varia regelingen en voorzieningen	47
2.	Voorbeeld Nibud minimuminkomen	51
3.	Overzicht regelingen en voorzieningen	52
4.	Bestuurlijke reactie college Brunssum	53
5.	Bestuurlijke reactie college Landgraaf	55
6.	Nawoord Rekenkamercommissie Brunssum	58
7.	Nawoord Rekenkamercommissie Landgraaf	59
8.	Samenstelling Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf	60

0. Samenvatting

Met de invoer van de Wet werk en bijstand (WWB) is de rol van de gemeenten bij de uitvoering van het minimabeleid groter geworden. De financiële regie is daarbij ook bij de gemeenten terecht gekomen. Iedere gemeente is vrij om, binnen bepaalde landelijke kaders, het minima-beleid vorm te geven.

De gemeenten Brunssum en Landgraaf (en Onderbanken) hebben de uitvoering van het minimabeleid ondergebracht in een gezamenlijk uitvoeringsorgaan, te weten ISD BOL (Intergemeentelijke Sociale Dienst Brunssum Onderbanken Landgraaf). De beleidsvorming blijft in handen van de afzonderlijke gemeenten. De samenwerking heeft desalniettemin geleid tot afstemming van het minimabeleid tussen de deelnemende gemeenten. De mogelijkheden zijn ruim te noemen en, slechts op een enkel punt na (nieuwkomers / statushouders), gelden voor alle burgers van de betrokken gemeenten dezelfde voorzieningen.

Aanbeveling 1

Stem alle inkomensondersteunende regelingen tussen de deelnemende gemeenten binnen ISD BOL op elkaar af om gelijkheid tussen de burgers te vergroten.

De armoedeval wordt al enigszins beperkt door het toepassen van premies bij activering en door de regel dat in geval van bijzondere bijstand, 50% van het inkomen dat hoger is dan 115% van de bijstandsnorm, in aanmerking wordt genomen als draagkracht en wordt verrekend met de uit te keren vergoeding. Deze regel zou ook toegepast kunnen worden bij alle overige minimaregelingen.

Aanbeveling 2

Op welke wijze de glijdende schaal ook wordt ingericht, dient deze in ieder geval voor alle minimaregelingen, inclusief bijzondere bijstand, te gelden. Verschillen per regeling roepen verwarring op.

De gemeenten Brunssum en Landgraaf, en ISD BOL hebben verbeteringen doorgevoerd met betrekking tot de informatievoorziening en de afhandeling van aanvragen. Het ontwikkelde middel "de gemeentekaarten" heeft ertoe geleid dat het niet-gebruik van minimaregelingen sterk is teruggedrongen.

Voor de informatievoorziening van (mogelijke) cliënten worden verschillende middelen gebruikt. Naast de genoemde gemeentekaarten vervullen ook de Wmo-consulenten, de maatschappelijke instellingen CMWW en Welsun, en de ouderenadviseurs hierin een rol. WWB-consulenten en Wmo-consulenten verwijzen, indien nodig, cliënten over en weer. De uitvoering van de Wmo vindt gescheiden plaats van de uitvoering van de WWB.

Aanbeveling 3

Om te voorkomen dat mensen van het ene loket naar het andere worden gestuurd dient de klant intern doorverwezen te worden door, na toestemming van de klant, de gegevens met betreffende afdeling te delen, waarna deze actie onderneemt naar de klant. Dit verhoogt de klantvriendelijkheid van de gemeente.

Naast het WWB-loket en het Wmo-loket is er nog een derde loket dat betrekking heeft op inkomen: het belastingloket. Voor ieder loket dienen cliënten informatie aan te reiken. Voor een aantal cliënten zou dit drempelverhogend kunnen werken. Wettelijk gezien ontbreekt het nog aan regels die het mogelijk maakt om tussen de verschillende beleids-terreinen gebruik te kunnen maken van de aanwezige informatie. Uitwisseling van deze informatie tussen de beleidsvelden zou het niet-gebruik nog verder kunnen terugdringen.

Aanbeveling 4

Bestudeer de mogelijkheid om een procedure te ontwikkelen waarbij mensen toestemming geven voor het uitwisselen van persoonlijke gegevens tussen de beleidsvelden van de gemeente.

De schuldhulpverlening speelt ook een belangrijke rol met betrekking tot inkomensondersteuning. Een deel van de mensen met problematische schulden zijn niet in staat om werk aan te nemen, omdat de schulden zo allesbeheersend zijn. Vaak spelen meerdere oorzaken een rol, waaronder psychosociale problemen. De gemeenten Brunssum en Landgraaf maken bij de schuldhulpverlening gebruik van de instellingen CMWW, Welsun en de Kredietbank Limburg (KBL). De schuldhulpverlening in de gemeenten Brunssum en Landgraaf is op de goede weg met haar integrale en preventieve benadering. Eventuele verbeterpunten zullen volgen als de landelijk in ontwikkeling zijnde regelgeving met betrekking tot schuldhulpverlening in werking treedt.

1. Aanleiding onderzoek

Zo lang men niet in zijn bestaan kan voorzien, ongeacht of men wel of geen werk heeft, heeft de overheid de taak hem te helpen middels inkomensondersteuning. De Wet werk en bijstand (WWB) is hiervoor een middel. De wet geeft aan dat de eigen verantwoordelijkheid van de burger centraal staat. De burger moet een inspanning verrichten om in zijn eigen bestaan te kunnen voorzien. De financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de WWB ligt bij de gemeenten zelf. Dit betekent dat de gemeente er baat bij heeft om zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen, op een zodanige wijze dat zij daarbij in hun bestaan kunnen voorzien en niet meer afhankelijk zijn van financiële ondersteuning door de gemeente. De gemeente moet daarbij een afweging maken tussen de benodigde ondersteuning om een “menswaardig bestaan” te kunnen leiden en de beperking van een eventuele armoedeval. Wil men de uitstroom bevorderen dan moet de inkomensondersteuning zodanig ingericht zijn dat, indien men gaat werken, men in netto-inkomsten er ook op vooruit gaat. Daarbij gaat het niet alleen om de inactieven die bijzondere bijstand krijgen, maar ook om inwoners met (deeltijd)werk, doch slechts met een gering inkomen. Ook deze personen worden bij dit onderzoek betrokken.

Bij het opstellen van de groslijst in 2006 werd door de gemeenteraad van Landgraaf het arbeidsmarktbeleid en het reïntegratiebeleid als mogelijke onderzoeksonderwerpen aangedragen. Het minimabeleid hangt hiermee samen. Daarnaast besteden zowel Brunssum als Landgraaf uitdrukkelijk aandacht aan het minimabeleid in de coalitieakkoorden. In 2004 is de Algemene bijstandswet (Abw) vervangen door de WWB. Ook dit heeft gevolgen gehad voor de invulling van het minimabeleid door de gemeenten Brunssum en Landgraaf. De Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf willen onderzoeken hoe het minimabeleid in Brunssum en Landgraaf is ingericht en of daarbij gehoor is gegeven aan de gestelde doelstellingen in het coalitieakkoorden. De beleidsvorming vindt per gemeente plaats, doch de uitvoering vindt gezamenlijk plaats door de in 2007 in werking getreden ISD BOL (Intergemeentelijke Sociale Dienst Brunssum Onderbanken Landgraaf). Vanwege de overlappingen door deze samenwerking hebben de rekenkamercommissies besloten de bevindingen te verwoorden in één rapport voor beide gemeenten samen.

Met betrekking tot de afbakening van het onderzoek wordt alleen gekeken naar die aspecten van het minimabeleid, die van invloed zijn op het vraagstuk van werk en inkomen. Schuldsanering en het gebruik van kredieten of de Voedselbanken behoren daar ook toe, omdat dit van sterke invloed is op het vraagstuk van werk en inkomen.

1.1. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksopzet weergegeven in de onderdelen onderzoeksvragen, het normenkader en de toegepaste onderzoeksmethode. In hoofdstuk 3 wordt het minimabeleid besproken zoals dit in de gemeenten Brunssum en Landgraaf is ingevuld. Daarbij

dient bijlage 1 als basis waarin de algemene (landelijke) beeldvorming betreffende minimabeleid wordt beschreven. In hoofdstuk 4 worden tenslotte de conclusies en aanbevelingen weergegeven.

2. Onderzoeksopzet

In de onderzoeksopzet die in een eerder stadium ter kennisgeving naar de gemeenteraad is verstuurd, zijn de onderzoeksvragen en het normenkader beschreven. Hierin is ook de aanpak van dit onderzoek verwerkt.

2.1. Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in dit onderzoek gehanteerd worden, zijn:

1. Op welke wijze wordt vorm gegeven aan het gemeentelijk minimabeleid in de gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf? (§ 3.1, § 3.2)
2. Hoe ervaren de betrokken burgers de wijze waarop de gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf het minimabeleid heeft vormgegeven? (§ 3.1)
3. Worden alle mogelijkheden binnen de WWB voor het minima-beleid benut? (§ 3.2, § 3.3)
4. In hoeverre is het beleid ingericht om armoedeval te beperken c.q. te voorkomen? (§ 3.3)
5. Worden met het beleid de juiste groepen bereikt? (§ 3.4)
6. Welke inspanning wordt geleverd om niet-gebruik van inkomensafhankelijke regelingen tegen te gaan? (§ 3.4)
7. Met welke partners wordt samengewerkt? (§ 3.4, § 3.5, § 3.7)
8. Worden alle mogelijkheden binnen de regelgeving van de gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf benut? (§ 3.5)
9. Welke relaties worden gelegd met andere beleidsvelden? (§ 3.5)
10. Is het gemeentelijk handhavingsbeleid inzake het minimabeleid als effectief te beschouwen? (§ 3.6)

2.2. Normenkader

Normen kunnen ontleend zijn aan wet- en regelgeving, maar ook aan wetenschappelijk onderzoek of aan algemeen aanvaarde beginselen zoals het beginsel van behoorlijk bestuur. Ook doelen of prestatie-indicatoren die door de beleidsmaker van te voren zijn opgesteld kunnen een bron van normen zijn. Daarnaast kunnen door het vergelijken van resultaten of gevoerd beleid binnen andere gemeentes “best practices” worden geformuleerd die als norm kunnen gelden.

De normen die gehanteerd worden, zijn:

A. Iedere burger heeft recht op een menswaardig bestaan.

Dit is de belangrijkste norm die gehanteerd wordt. Deze norm wordt zelfs op het hoogste niveau gesteld, namelijk in artikel 25 van de Universele Rechten van Mens. Daarnaast wordt het ook verwoord in de WWB, het coalitieakkoord en de programmabegrotingen.

B. De gemeente moet alle mogelijke regelingen gebruiken om in inkomensondersteuning te kunnen voorzien.

Het is voor de gemeente een moeilijke taak om de inkomensondersteuning te financieren, zeker daar er relatief veel mensen van deze ondersteuning gebruik moeten maken. De bijzondere bijstand is een "open eind"-regeling, hetgeen inhoudt dat een aanvraag niet afgewezen mag worden op grond van het feit dat het budget ontoereikend is. De vraag is echter of het budget bepalend is voor het beleid. De gemeenten Brunssum en Landgraaf dienen derhalve gebruik te maken van alle mogelijke middelen binnen wet- en regelgeving om de inkomensondersteuning te optimaliseren.

Immers een "open eind"-regeling kan er toe leiden, dat de risico's van een groot financieel tekort worden beperkt, door bijvoorbeeld een actief minimabeleid achterwege te laten.

C. Het gemeentelijke beleid dient zodanig ingericht te zijn dat er aansluiting is met andere relevante beleidsvelden.

De gemeente draagt zelf financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de WWB en het daaruit voortvloeiende minimabeleid. Het is zaak de kosten beheersbaar te maken c.q. te houden door gericht beleid te voeren om de groep mensen die gebruik maken van de inkomensondersteuning zo klein mogelijk te houden. Dit vraagt samenwerking en afstemming op het gebied van werkgelegenheid, reïntegratie, scholing, maatschappelijk werk, schuldhulpverlening en maatschappelijke ondersteuning.

D. Net zoals in Wet maatschappelijk ondersteuning wordt aangegeven, dient de uitvoering ingericht te zijn op basis van de "één-loket gedachte".

Degenen die gebruik moeten maken van inkomensondersteuning door de gemeente, behoren veelal tot een kwetsbare groep die laag geschoold is. Het vragen om ondersteuning is niet voor iedereen even gemakkelijk. Deze drempel dient niet verhoogd te worden door het hanteren van een veelheid van loketten waarbij ieder loket zijn eigen regeltjes heeft. De burger moet zijn hulpvraag maar één keer te hoeven stellen. Het loket moet zodanig ingericht zijn dat dit alle benodigde gegevens in één keer verzamelt en de aanvragers zo min mogelijk inspanningen hoeven te verrichten.

E. De rechten en plichten van de burgers moeten duidelijk en begrijpelijk zijn.

Voor de betrokken burger moet het duidelijk zijn wat zijn rechten en plichten zijn. Dit vraagt om voorlichting in voor de betrokkene begrijpelijke taal. Niet alleen moet het voor de burger duidelijk zijn waar hij recht op heeft en wat hij daarvoor moet doen, maar ook dient het duidelijk te zijn wat zijn plichten zijn en wat de gevolgen kunnen zijn van het niet nakomen van die verplichtingen.

F. De armoedeval moet minimaal en liefst nihil zijn.

Armoedeval ontstaat wanneer door een toenemend inkomen voorliggende voorzieningen en andere inkomensregelingen komen te vervallen, waardoor men er netto op achteruit gaat. Dit werkt activering en re-integratie van de burger tegen. Om dit te voorkomen, moet de inkomensondersteuning zodanig ingericht zijn dat armoedeval wordt

beperkt c.q. wordt opgeheven om de burger zoveel mogelijk te stimuleren weer aan het werk te gaan of meer te gaan werken.

2.3. Aanpak onderzoek

Het grootste deel van het onderzoek is gebaseerd op documentenstudie, waarbij gekeken is naar de geldende regelingen in 2008. De gebruikte documenten zijn voornamelijk afkomstig van gemeente Brunssum en gemeente Landgraaf, het ministerie van Sociale Zaken en Welzijn, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Divosa, Stichting de Pijler en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). Verder hebben er interviews plaatsgevonden met ambtenaren van de gemeenten Brunssum en Landgraaf en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Brunssum Onderbanken Landgraaf (ISD BOL), en vertegenwoordigers van de cliëntenraden, de Voedselbank, de Kledingbank, CMWW, Welsun en Kredietbank Limburg. Uit privacyoverwegingen en het feit dat er onlangs (2008) een klanttevredenheidsonderzoek door ISD BOL is gehouden, werd afgezien van interviews met cliënten.

3. Bevindingen minimabeleid Brunssum en Landgraaf

In dit hoofdstuk wordt onder minimabeleid begrepen: de inhoud en uitvoering van inkomensondersteunende regelingen (ook wel bekend als bijzondere bijstand en de langdurigheidstoeslag) en de schuldhelpverlening. Daarnaast zijn er wel regelingen die het terrein van minimabeleid raken, zoals de Wmo, maar deze worden niet als zodanig gevat onder de definitie van minimabeleid. Overige voorzieningen verstrekt door andere instanties dan de gemeente worden ook besproken, maar strikt genomen vallen deze buiten het beleid van de gemeenten.

Voor een algemene beeldvorming worden in bijlage 1 een aantal aspecten van minimabeleid besproken, beginnend met de Wet werk en bijstand (WWB). Ook de onderwerpen armoede, armoedeval, niet-gebruik van minimaregelingen, regeldruk, samenhang met andere beleidsterreinen en de schuldhelpverlening komen aan bod. In dit hoofdstuk wordt het minimabeleid beschreven zoals dit in de gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf wordt toegepast. Gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf zijn twee van de drie deelnemers in de het samenwerkingsverband ISD BOL. De gemeente Onderbanken is de overige participant. Het minimabeleid wordt binnen de gemeenten bepaald. De beleidsvoorbereiding en de uitvoering is taak van ISD BOL. De samenwerking brengt met zich mee dat er afstemming in het te voeren beleid plaats vindt tussen de verschillende gemeenten. Desondanks heeft iedere gemeente in het samenwerkingsverband ruimte voor eigen beleid, hetgeen tot uiting komt in minimale verschillen.

Voordat we de doelstellingen, beschreven binnen diverse documenten, bespreken, geven we enkele cijfers weer zodat een beeld gevormd kan worden over welke aantallen met het minimabeleid gemoeid zijn.

	Aantal inwoners		Aantal lage inkomens		Aantal huishoudens bijstandsuitkering		Aantal ontvangers bijzondere bijstand	
Gemeente	2006*	2007*	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Brunssum	29.583**	29.761**	5.100**	5.300**	850**	835**	295**	340**
		+ 0,6%		+ 3,9%		- 1,7%		+ 15,3%
Landgraaf	38.917**	38.786**	5.600**	5.800**	930**	880**	545**	440**
		- 0,3%		+ 3,5%		- 5,3%		- 19,2%

* Gegevens over het jaar 2008 zijn bij deze bron nog niet beschikbaar.

** Gegevens zijn afgerond op vijftallen

Bron: Kernkaart 2006 en 2007, gemeenteloket SZW

Ontwikkeling aantal bijstandsgerechtigden

	van 1-1-2006 tot en met 31-12-2006	van 1-1-2007 tot en met 31-12-2007	van 1-1-2008 tot en met 31-12-2008
Brunssum	- 4%	- 2%	- 6%
Landgraaf	- 19%	- 6%	+2%

Bron: CBS - APE

De kernkaart is een initiatief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De kernkaart biedt een overzicht van de resultaten op

het gebied van werk en bijstand van alle gemeenten in Nederland. De cijfers op de kernkaart zijn voornamelijk afkomstig van de gemeenten zelf. Zij leveren de gegevens via het Centraal Bureau voor de Statistiek of rechtstreeks aan het ministerie van SZW. Opvallend aan de cijfers in bovenstaande tabellen is dat in Brunssum het aantal bijstandsgerechtigden (-2%) in 2007 is afgenomen, maar het aantal ontvangers van bijzondere bijstand (+15,3%) is toegenomen. In de gemeente Landgraaf valt op dat er naast een afname van het aantal bijstandsgerechtigden (-6%) in 2007 een nog grotere afname is van het aantal ontvangers van bijzondere bijstand (-19,2%). De oorzaken van dit verschil is niet bekend. Met de huidige kredietcrisis is de verwachting dat voor zowel de gemeente Brunssum als Landgraaf het aantal bijstandsgerechtigden zal toenemen. Naar verwachting neemt ook het aantal ontvangers van bijzondere bijstand toe. Dit heeft te maken met de introductie van de gemeentekaarten (zie voor een verdere toelichting van dit middel paragraaf 3.4)

In onderstaande tabel treft u een overzicht aan van het aantal personen dat gebruik maakt van de verschillende regelingen en de kosten die hieraan verbonden zijn.

Uitgaven en aantal klanten minimabeleid uitgevoerd door ISD BOL 2008		
Regeling	Brunssum	Landgraaf
Maatschappelijke participatie	€ 43.838 358	€ 48.475* 402*
Chronisch zieken	€ 24.360 187	€ 25.203 193
Schoolkosten	€ 4.949 31	€ 5.384 36
IZA CURA	€ 35.280 294	€ 38.453 320
Bijzondere bijstand	€ 238.290 2.403	€ 365.027 3.083
Langdurigheidstoelage	€ 119.050 305	€ 181.395 400

* Inclusief € 3.121,- / 43 personen met betrekking tot zwemlessen. Deze regeling geldt niet voor de gemeente Brunssum.

** Cijfers schuldhulpverlening ontbreken omdat deze niet door ISD BOL wordt uitgevoerd.

Bron: Jaarstukken 2008 ISD BOL

De gemeente Landgraaf meldt dat het budget voor minimabeleid en schuldhulpverlening tot en met 2008 toereikend was. Volgens de "Nota reserves en voorzieningen" mag op het eind van het boekjaar maximaal 100.000 euro gereserveerd worden voor minimabeleid/schuldhulpverlening. Het dan nog resterende overschot wordt overgeheveld naar de algemene middelen. Inmiddels is vast komen te staan dat ook alle resterende middelen ten gunste van het minimabeleid zullen worden gebruikt.

Binnen de gemeente Brunssum is het budget in 2007 en 2008 toereikend geweest. De overschotten van beide jaren (samen 222.000 euro) zijn geheel voor het minimabeleid gereserveerd. Er zijn geen gelden van het minimabeleid naar de algemene middelen overgeheveld. Gemeente Brunssum verwacht met het toenemen van het aantal klanten dat deze reserves per jaar zullen dalen.

3.1. Doelstellingen gemeenten en ISD BOL

De doelstellingen van het te voeren minimabeleid vinden hun oorsprong in de coalitieakkoorden, collegeprogramma's en de bestuursprogramma's c.q. programmabegrotingen. Sinds het inwerking zijn van ISD BOL zijn daar de beleidsplannen van deze instelling bij gekomen. De doelstellingen van ISD BOL worden gevormd door de gemeentelijke doelstellingen, waarbij verdere uitwerkingen worden besproken binnen een ambtelijk afstemmingsoverleg dat geregeld plaats vindt.

De BOL-gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor het armoedebeleid. Zij voeren de regie op de armoedebestrijding waarbij ISD BOL een belangrijke netwerkpartner is. De gemeenten hebben gezamenlijk het beleidskader armoedebestrijding 2007-2010 en een uitvoeringsplan opgesteld. De gemeenten zijn zelf belast met de coördinatie en voortgangsbewaking van dit plan. Doelstellingen van dit beleidskader staan in de volgende alinea beschreven.

Alliantie tegen de armoede – beleidskader armoedebestrijding 2007-2010 BOL gemeenten

“Een belangrijke factor in de armoedebestrijding is de openbare, bestuurlijke verankering. Armoedebestrijding komt niet als programma in de gemeentebegroting voor. Armoedebestrijding is ook geen gemeentelijk product of deelproduct. In de gemeentebegroting heeft armoedebestrijding geen duidelijke plek. Met een jaarlijkse sociale conferentie voor de drie gemeenten en hun strategische partners willen wij de armoedebestrijding en de alliantie tegen de armoede een blijvende plaats op de publieke en maatschappelijke agenda geven. De organisatie van de conferentie geschiedt bij toerbeurt door een van de drie gemeenten.”

3.1.1. Doelstellingen gemeente Brunssum

Brunssum – een expeditie naar 2015

Dit document beschrijft een lange termijnvisie waarin wordt aangegeven dat de gemeente goede voorzieningen heeft en moet behouden voor de sociaal zwakkeren in de gemeenschap zodat zij kunnen blijven deelnemen in onze samenleving. De dienstverlening van de gemeente wordt gewijzigd in een “vraaggerichte” organisatie, waarbij de gemeente niet langer het aanbod van de diensten bepaalt, maar dit aanbod en de organisatie hiervan afstemt op het vraagpatroon van de klanten. Dit wordt mede ondersteund door de verwezenlijking van één nieuwe, centrale balie: één plek waar de burger terecht kan voor de producten en diensten die hij nodig heeft van de gemeente. De klant wordt ontvangen in een vriendelijke omgeving, waarbij wachttijden en doorlooptijden zo veel mogelijk worden beperkt.

Collegeprogramma gemeente Brunssum - Raadsprogramma 2006-2010

Brunssum

“Werk maken van Brunssum”

Voor de middellange termijn, namelijk de zittingsperiode van de huidige gemeenteraad, is het raadsprogramma van belang, dat op zijn beurt weerslag heeft gekregen in het collegeprogramma. Dit document besteedt ook de meeste aandacht aan de gestelde doelen. Met betrekking

tot het minimabeleid wordt aangegeven dat de gemeente een rechtvaardig sociaal beleid dient te voeren. Daarbij geldt het concept “werken aan werk” als opdracht voor het bestuur van Brunssum.

Mensen net boven het wettelijk minimumniveau komen voor veel voorzieningen niet in aanmerking. Met behulp van minima-effect-rapportages (Nibud) dient jaarlijks bekeken te worden welke groepen versterking nodig hebben. Aan de hand van deze rapportages wordt jaarlijks het minimabeleid bijgesteld. Dit bijsturen dient binnen het bestaande budget te geschieden ofwel binnen het budget dat voor deze doelgroepen door het rijk gelabeld beschikbaar wordt gesteld. De armoedeval dient vermeden te worden.

Fraude wordt op geen enkele wijze geaccepteerd. De gemeente zal fraude bij de bijstandsvoorzieningen actief bestrijden. Het wordt niet toegestaan dat de schaarse voorzieningen die er zijn in handen terecht komen van mensen die geen recht hebben op deze voorzieningen. Op het moment dat fraude wordt geconstateerd zullen er gepaste strafmaatregelen getroffen worden.

Binnen het minimabeleid wordt het kwijtscheldingsbeleid als belangrijke voorziening aangemerkt. Doel is om de kwijtschelding van de afvalstoffen te verhogen van 75% naar 100%. Met betrekking tot communicatie met de burgers over hoe zij aanspraak kunnen maken op de door de gemeente beschikbaar gestelde voorzieningen wordt gesteld dat deze moet worden geoptimaliseerd. Communicatie met betrekking tot de gemeentelijke en landelijke voorzieningen dient verbeterd te worden (bijvoorbeeld met een informatie markt).

Tweede programmarapportage 2006 gemeente Brunssum

Dit stuk is een voortgangsrapportage met betrekking tot de diverse programma's en doelstellingen die ook benoemd zijn in het collegeprogramma / raadsprogramma . De verschillende onderdelen worden besproken door het beantwoorden van drie vragen:

- 1: wat willen we bereiken?
- 2: wat doen we ervoor?
- 3: hoe meten we dat?

Met betrekking tot bijzondere bijstand wordt gemeld dat naar aanleiding van de minima- effectrapportage (Nibud) door de raad unaniem de motie is aangenomen om in Brunssum een declaratieregeling ten behoeve van kosten voor sociaal-culturele activiteiten en kosten voor schoolgaande kinderen in te stellen. De vastgestelde regelingen voor het aanvullend minimabeleid, namelijk tegemoetkoming in de kosten van de premie voor aanvullende ziektekostenverzekering, en chronische zieken en gehandicapten gelden voor 2004 en 2005. Bezien zal moeten worden of deze regelingen in 2006 worden voortgezet. Daarvoor dienen hiertoe middelen beschikbaar gesteld te worden. Het verstrekken van bijzondere bijstand voor brillen/contactlenzen blijft uit de reguliere middelen bijzondere bijstand gefinancierd, ook in 2006. Bij de voortgang wordt op dit punt aangegeven dat de uitvoering van bijzondere bijstand binnen de financiële kaders blijven.

Programmabegroting 2008

De programmabegroting is een meer concrete invulling van het collegeprogramma, waarbij de doelstellingen meetbaar zijn geformuleerd. In de programmabegroting worden de volgende zaken met betrekking tot het minimabeleid benoemd:

- a. De kwijschelding van afvalstoffenheffing moet in de komende periode tot 100% worden verhoogd.
- b. De communicatie over inkomensondersteunende voorzieningen moet worden geoptimaliseerd. De burgers van Brunssum worden minimaal één keer per jaar geïnformeerd over landelijke en gemeentelijke ontwikkelingen met betrekking tot deze voorzieningen.
- c. Met behulp van minima effectrapportages dient bekeken te worden welke groepen versterking nodig hebben, waarop het beleid wordt aangepast. De gemeenteraad wordt jaarlijks geïnformeerd op welke wijze het beleid aanpassing behoeft.
- d. Fraude moet actief bestreden worden. De gemeenteraad wordt jaarlijks geïnformeerd inzake het handavingsplan met behulp van tussentijdse programmarapportages.

3.1.2. Doelstellingen gemeente Landgraaf

Coalitieconvenant 2006 – 2010 gemeente Landgraaf

In het coalitieconvenant wordt aangegeven dat het uitgangspunt ten aanzien van de BOL-samenwerking (samenwerking tussen Brunssum, Onderbanken en Landgraaf) met betrekking tot beleid een lokale aangelegenheid blijft. Verder wordt aangegeven dat de cliënten duidelijker en intensiever worden geïnformeerd over procedures, rechten en plichten en dat aanvraagprocedures worden vereenvoudigd. Daarbij moet de aanvraagprocedure qua termijn worden verkort. De intentie wordt uitgesproken om te komen tot verruiming van de bijzondere bijstand. Er komt een collectieve (aanvullende) ziektekostenverzekering per 01-01-2007. Tevens wordt aandacht gegeven aan actieve regie op de aanpak en preventie van schuldenproblematiek door het vormgeven aan een integrale schuldhulpverlening. Daarbij zal Welsun (maatschappelijke instelling) in staat worden gesteld om een noodfonds te beheren, waarmee acute problemen snel kunnen worden opgelost.

Collegeprogramma 2006 – 2010 gemeente Landgraaf

Het collegeprogramma volgt het coalitieconvenant en wil verder het niveau van de maaltijdvoorziening en alarmeringssystemen handhaven en waar mogelijk en gewenst verbeteren. Er wordt vermeld dat het beleid erop is gericht om de instroom te beperken via de poortwachtersfunctie. Met betrekking tot schuldenproblematiek wordt opgemerkt dat de komende jaren in een samenwerking tussen de gemeente, Welsun en een aantal Landgraafse vrijwilligersorganisaties, wordt gewerkt aan het zo snel mogelijk opsporen van schuldsituaties en andere maatschappelijke noodsituaties. Deze worden vervolgens ook zo snel mogelijk opgelost zodat erger wordt voorkomen.

Programmabegroting 2008

In het verlengde van het coalitieconvenant en het collegeprogramma geeft men in de programmabegroting 2008 aan dat men de drempelbedragen voor de bijzondere bijstand wenst af te schaffen en de

invoering van een collectieve ziektekostenverzekering wenst te realiseren. Voor de aanvullende collectieve ziektekostenverzekering IZA-Cura zouden door het College nog aanvullende voorstellen over een kortingsregeling worden gedaan. Door minder terughoudend om te gaan met informatieverstrekking en voorlichting beoogt de gemeente dat het beroep op de voorzieningen toenemen. Daar tegenover is het doel dat zo min mogelijk mensen afhankelijk zullen zijn van een uitkering. Schuldhulpverlening staat in 2008 in het teken van de uitvoering van een sluitende aanpak, waarbij samen met alle ketenpartners uitvoering wordt gegeven aan een generiek en specifiek doelgroepenbeleid. Een specifieke doelgroep waarmee gestart wordt, zijn de jongeren.

3.1.3. Doelstellingen ISD BOL

Voor de drie gemeenten is eind 2006 door het Nibud de minima effectrapportage opgesteld. In deze rapportage zijn twee vragen onderzocht:

1. Wat is de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen?
2. Welke huishoudens hebben een aanvullende inkomensondersteuning nodig?

Het Nibud concludeert dat gezinnen met kinderen tot 17 jaar en alleenstaande ouders met oudere kinderen (12-17) de minste bestedingsmogelijkheden hebben. De 65-plussers hebben de beste bestedingsmogelijkheden. Voor 65-plussers die geen volledige AOW ontvangen, geldt een bijstandsnorm die gelijk is aan de netto AOW.

Het Nibud komt met de volgende aanbevelingen:

- ondersteun gezinnen met oudere kinderen (12-17) aanvullend;
- bouw ter voorkoming van de armoedeval gemeentelijke vergoedingen geleidelijk af;
- stem kwijtschelding gemeentelijke heffingen en waterschapsheffing op elkaar af.

Meerjarenbeleidsplan 2008 – 2010 ISD BOL

De kern van het beleidsplan is dat de klant centraal staat. De klant mag zoveel mogelijk zijn eigen traject bepalen. Met betrekking tot “de klant centraal” zijn vier taken ontwikkeld:

1. Terugdringen instroom;
2. Uitstroom bevorderen;
3. Maatschappelijke participatie door cliënten bevorderen;
4. Efficiënte en doelgerichte uitvoeringsorganisatie.

Klanttevredenheidsonderzoek ISD BOL 2008

Dit onderzoek is in 2008 uitgevoerd door D&K Onderzoek en Opleiding. Op basis van een enquête werden conclusies getrokken en een tiental aanbevelingen gedaan. Met betrekking tot bijzondere bijstand gaf 44% van de geënquêteerden aan dat de aanvraagprocedure moeilijk is. Deze uitkomst wordt volgens het onderzoek veroorzaakt door de lange afhandelingsduur, de veelheid van stukken die geleverd moeten worden, en de voorlichting en informatievoorziening die niet als optimaal worden ervaren. Verder werd signaleerd dat de cliëntenraad onbekend is bij de meeste mensen.

De aanbevelingen die hierop betrekking hebben, en binnen het klanttevredenheids-onderzoek zijn geformuleerd, zijn:

1. Probeer de aanvraagformulieren voor de bijzondere bijstand zo veel mogelijk te vereenvoudigen.
2. Draag zo veel mogelijk bekende informatie over van het ene formulier naar het andere.
3. Houdt bij de afwikkeling van de aanvragen voor bijzondere bijstand de doorlooptijd in de gaten.
4. Geef extra voorlichting over het indienen en de afhandeling van aanvragen voor bijzondere bijstand.
5. Kies bij het geven van voorlichting voor die kanalen waarvan de kans het grootst is dat de doelgroep wordt bereikt.
6. Onderneem activiteiten om de bekendheid van de cliëntenraad/ cliëntenplatform bij de klanten te vergroten en onderzoek de mogelijkheden om de raad bij voorlichtings-activiteiten te betrekken.

Volgens de "jaarstukken 2008" heeft ISD BOL een aanvang gemaakt met de aanpak van de aanbevelingen. De invoering van de gemeentekaarten, die verderop in het rapport nog worden besproken, hebben de aanvraag-procedure sterk vereenvoudigd.

3.2. Type minimabeleid

Het minimabeleid van de gemeenten Brunssum en Landgraaf / ISD BOL kent een combinatie van de drie typen zoals Divosa deze definieert (zie bijlage 1, onder B). Het inkomensondersteunende beleid komt tot uitdrukking in de regelingen: tegemoetkoming collectieve ziektekosten-verzekering, regeling chronisch zieken en gehandicapten, tegemoet-koming schoolkosten, tegemoetkoming maatschappelijke participatie-kosten, bijzondere bijstand en de langdurigheidstoeslag. De preventieve vorm uit zich in de aandacht voor preventie in de schuldhulpverlening, waarbij afspraken met woningcorporaties moeten bijdragen aan het voorkomen van grotere schulden en huisuitzettingen (zie § 3.7). In het kader van preventie gelden ook de budgetteringscursussen die voor een ieder toegankelijk zijn. Met betrekking tot activerend minimabeleid kan gewezen worden op de middelen die toegepast worden om de uitstroom te bevorderen, zoals de diverse reïntegratietrajecten en het premiebeleid (zie § 3.3). Deze worden echter niet verder besproken binnen dit rapport. Betreffende het onderwerp reïntegratie voeren de rekenkamer-commissies een afzonderlijk onderzoek uit.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bestaande inkomens-ondersteunende regelingen zoals deze voor de inwoners van de gemeenten Brunssum en Landgraaf in 2008 golden. De uitvoering van deze regelingen wordt, op de kwijtschelding van belastingen na, verzorgd door ISD BOL.

Inkomensondersteunende regelingen geldig in 2008	Voorwaarden	Vergoeding
Tegemoetkoming collectieve ziektekostenverzekering	Inkomen tot 115% van de bijstandsnorm	10 euro per maand
Chronisch zieken en gehandicapten	Inkomen tot 115% van de bijstandsnorm Voldoen aan definitie chronisch ziek en/of gehandicapt	125 euro per jaar
Tegemoetkoming schoolkosten	Inkomen tot 115% van de bijstandsnorm Ouders met schoolgaande kinderen van 12 t/m 17 jaar	maximaal 155 euro per kind
Tegemoetkoming maatschappelijke participatie kosten Bv: Lidmaatschappen verenigingen, internetaansluiting / gezinslidmaatschappen, ***zwemlessen diploma A	Inkomen tot 115% van de bijstandsnorm Bewijsstukken aanleveren	Per lid huishouden ouder dan 4 jaar maximaal 150 euro per jaar per lid voor lidmaatschappen verenigingen Maximaal 150 euro per jaar voor internet en gezinslidmaatschappen Maximaal 120 zwemlessen
Bijzondere bijstand Bv: bezoek zieke familieleden/gedetineerden, huyl advocaat, bewindvoering, huishoudelijke hulp, peuterspeelzaal, maaltijdvoorziening (niet limitatief)	Individueel maatwerk	Individueel maatwerk *
Langdurigheidstoeslag**	Van 23 tot 65 jaar Vijf jaar minimuminkomen Geen of geringe inkomsten uit arbeid Geen arbeidsperspectief	Gehuwden 486 euro Alleenstaande ouder 436 euro Alleenstaande 341
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen (afvalstoffenheffing, rioolrecht gebruikersgedeelte)****	Inkomen tot 100% van de bijstandsnorm	Landgraaf: 100% kwijtschelding Brunssum: 75% kwijtschelding

* Voor de bijzondere bijstand worden ruimere inkomensnormen gehanteerd. Tot een inkomen van 115% van de bijstandsnorm krijgt de cliënt de bijzondere bijstand in het geheel uitgekeerd. Boven deze 115% wordt 50% van het meerinkomen als draagkracht gebruikt en verrekend met de uit te keren bijzondere bijstand.

** In 2009 wordt de langdurigheidstoeslag aanzienlijk versoepeld. De termijn gaat van vijf naar drie jaar minimuminkomen (100% van de bijstandsnorm) en het aspect arbeidsperspectief komt te vervallen.

*** Zwemlessen worden alleen vergoed in de gemeente Landgraaf. In de gemeente Brunssum krijgen alle basisschoolleerlingen twee jaar lang zwemles en is geen vergoeding nodig.

**** Gemeente Brunssum kent alleen de afvalstoffenheffing.

Met betrekking tot statushouders en nieuwkomers zijn er nog verschillen tussen de ondersteuning die ze krijgen vanuit de gemeente Landgraaf en vanuit de gemeente Brunssum. Het uitgangspunt van gemeente Landgraaf is dat iemand in de gemeente Landgraaf minimaal moet kunnen zitten, slapen en eten zonder daarvoor geleend te hoeven leven. De mensen die tot de doelgroep behoren krijgen daarvoor een extra bedrag aan bijzondere bijstand verstrekt om de meest noodzakelijke spullen (deels tweedehands) te kunnen aanschaffen. In de gemeente

Brunssum wordt aan deze groep momenteel een lening verstrekt door de KBL ter hoogte van € 1.850,- voor alleenstaanden en € 2.250,- voor alleenstaande ouders en gezinnen, welk bedrag in 3 jaar moet worden afbetaald. De gemeente Brunssum zal dit gegeven opnieuw bekijken bij de integrale herijking van het armoedebeleid, waarbij rekening wordt gehouden met de beschikbare middelen.

Naar aanleiding van het besluit dat de gemeenteraad van Landgraaf op 24 mei 2007 heeft genomen, wordt er bij het bepalen van de hoogte van bijzondere bijstand geen drempel meer toegepast. Dit in tegenstelling tot de gemeente Brunssum waar wel een administratieve drempel wordt gehanteerd van 25 euro per jaar. Bij overschrijding van dit bedrag wordt het drempelbedrag ook vergoed.

Opgemerkt dient te worden dat kwijtschelding van belastingen niet onder ISD BOL valt, maar onder de Gemeenschappelijke Belasting- en Registratie Dienst Parkstad Limburg (GBRD) en dat zij wat de maximum te hanteren inkomensnorm gebonden zijn aan een centrale regeling waarvan niet afgeweken kan worden. Wel heeft iedere gemeente ruimte om aan te geven welke gemeentelijke belastingen worden kwijtgescholden en welk percentage van betreffende belasting wordt kwijtgescholden.

3.3. Armoedeval

In het beleidsplan ISD BOL 2008 – 2010 wordt aangegeven dat er aandacht wordt besteed aan het beperken van de armoedeval en de effecten hiervan. Met behulp van het premiebeleid tracht ISD BOL de effecten van de armoedeval tegen te gaan en beoogt men hiermee dat meer mensen, ondanks de armoedeval, geprikkeld worden tot (verdere) activering.

Premie vrijwilligerswerk	Personen met een WWB-uitkering die 23 jaar of ouder zijn, voor zover ze tevens ingedeeld zijn in klantprofiel 3 en 4	€ 100,- per jaar bij deelname tot 6 uur per week € 270,- per jaar, bij deelname tussen 6 en 16 uur per week € 540,- per jaar, bij deelname van meer dan 16 uur per week
Premie deeltijdarbeid	Alleenstaande ouders met kinderen tot 12 jaar deeltijdarbeid zoals bedoeld in artikel 13 lid 1 sub d Reïntegratieverordening Wet werk en bijstand BOL	15% van de totale inkomsten met een maximum van € 1.500,00 per jaar
Premie afsluiten traject-onderdeel	Personen met een WWB-uitkering, van 23 jaar of ouder, voor zover ze tevens ingedeeld zijn in klantprofiel 2 dan wel klantprofiel 3 en 4	100 euro eenmalig

Premie afsluiten traject met werkenaanvaarding	Personen met een WWB-uitkering, van 23 jaar of ouder, voor zover ze tevens ingedeeld zijn in klantprofiel 2 dan wel klantprofiel 3 en 4	500 euro eenmalig
---	---	-------------------

Bron: premiebeleid ISD BOL 2008

Het premiebeleid is gericht op de effecten van de armoedeval. Met het toepassen van een glijdende schaal (afnemend recht op inkomensondersteunende voorzieningen naarmate het inkomen stijgt) wordt de armoedeval zelf beperkt. Binnen ISD BOL wordt de armoedeval in zoverre beperkt dat bij een inkomen hoger dan 115% van de bijstandsnorm, 50% in aanmerking wordt genomen als draagkracht en verrekend wordt met de uit te keren vergoeding. Maar dit geldt alleen bij de bijzondere bijstand. Bij de overige regelingen van het minimabeleid geldt de grens van 115% van de bijstandsnorm. Is het inkomen hoger dan 115%, dan houdt het op.

Er is momenteel wel een onderzoek gaande naar de mogelijkheden om aan de verschillende regelingen verschillende inkomensnormen te koppelen, zodat op deze wijze een glijdende schaal ontstaat. Zelf stelt ISD BOL zich daarbij de vraag of dit niet ten koste gaat van de inzichtelijkheid voor de cliënten. In de gemeente Heerlen heeft men de glijdende schaal op een andere wijze ingevuld. Zij hebben inkomensnormen bij de regelingen met betrekking tot bijzondere bijstand in meerdere “schijven” verdeeld (zie hier onder).

Glijdende schaal bijzondere bijstand gemeente Heerlen

Verondersteld percentage draagkracht van de betrokkene:
0% van het inkomen tot 1000 euro netto per jaar boven bijstandsniveau;
10% van het inkomen van 1000 tot 1500 euro netto per jaar boven bijstandsniveau;
20% van het inkomen van 1500 tot 2000 euro netto per jaar boven bijstandsniveau ;
30% van het inkomen van 2000 tot 2500 euro netto per jaar boven bijstandsniveau;
100% van het inkomen vanaf 2.500 netto per jaar boven bijstandsniveau.

Bovenstaande houdt in dat een persoon met 0% draagkracht het hele bedrag aan bijzondere bijstand krijgt uitgekeerd en iemand met een draagkracht van bijvoorbeeld 30% nog maar 70% van het bedrag aan bijzondere bijstand uitgekeerd krijgt.

3.4. Niet-gebruik van regelingen

Net als veel andere gemeenten is ook voor de gemeenten Brunssum en Landgraaf het terugbrengen van niet-gebruik van minimaregelingen een belangrijk item. Om inzicht te krijgen in dit gegeven heeft er in 2008 een onderzoek plaats gevonden door Hogeschool Zuyd, dat geresulteerd heeft in het rapport “Niet-gebruik van minimaregelingen binnen de

BOL-gemeenten". In het genoemde rapport wordt volgens de cliëntenraad aangegeven dat de oorzaken van niet-gebruik gelegen zijn in de complexiteit van de aanvraagformulieren, de naamsbekendheid van ISD BOL die niet optimaal is en de deskundigheid van de medewerkers aan de balie die niet volledig is met betrekking tot alle van toepassing zijnde wet- en regelgeving. In het algemeen kan gesteld worden dat niet-gebruik mede veroorzaakt wordt doordat de burger de regeling niet kent, denkt er geen recht op te hebben, of zich schaamt om deze aan te vragen. In het genoemde rapport worden naar aanleiding van de bevindingen enkele aanbevelingen gedaan.

In de Jaarstukken 2008 ISD BOL wordt aangegeven dat ISD BOL met deze aanbevelingen aan de slag is gegaan. Maatregelen die in dit verband genomen zijn, zijn onder andere:

- Vereenvoudiging aanvraagformulier voor niet-WWB-ers en versnelling van het afhandelproces;
- Invoering van het verstrekkenboek;
- Invoering van het speciale spreekuur voor minimavoorzieningen door casemanagers;
- Invoeren van een apart telefoonnummer en emailadres in het kader van de folders "gemeentekaarten".

In 2008 zijn de gemeentekaarten geïntroduceerd. De gemeentekaarten zijn te verkrijgen op diverse locaties binnen de gemeenten Brunssum en Landgraaf en geven kort en bondig weer wie waarop recht heeft. Middels deze kaarten kunnen de betreffende regelingen worden aangevraagd. Klanten die reeds bekend zijn, kunnen volstaan met het invullen van de gemeentekaart. Klanten die nog niet bekend zijn, krijgen een aanvullend vragenformulier toegestuurd om de aanvraag te completeren. Iedere regeling heeft een eigen kleur kaart:

- Blauwe kaart: chronisch zieken en gehandicapten;
- Oranje kaart: Schoolkosten;
- Paarse kaart: Maatschappelijke participatie;
- Groene kaart: Zestal regelingen van bijzondere bijstand;
- Grijs kaart: Overige regelingen bijzondere bijstand .

De gemeentekaarten hebben hun doel niet gemist; sinds de invoering van de gemeentekaarten zijn de aanvragen voor de diverse regelingen enorm toegenomen. Per 1 maart 2008 hadden zestig cliënten van Brunssum en Landgraaf die nog niet bekend waren binnen de WWB, een aanvraag gedaan voor bijzondere bijstand. Per 31 december 2008 is dit getal meer dan vertienvoudigd en hebben over het jaar 2008 in totaal 660 (Brunssum 275, Landgraaf 385) niet bekende cliënten een aanvraag gedaan voor bijzondere bijstand. ISD BOL heeft in een voortraject op deze toename geanticipeerd door de aanvraagprocedures te vereenvoudigen en het personeelsbestand uit te breiden. Op die wijze is de afhandeltijd klantvriendelijk en kort , namelijk binnen één week.

De Sociale Verzekeringsbank (SVB) verzorgt de uitkering van de AOW. Daarnaast geldt voor de gemeenten Brunssum en Landgraaf de afspraak

dat zij aanvullende bijstand in het kader van de WWB verzorgt.¹ De SVB is niet zo ingericht dat deze actie onderneemt in het aanvragen van bijzondere bijstand van de cliënten. De SVB kan wel een rol vervullen met betrekking tot informatieverstrekking over gemeentelijke regelingen. Navraag bij de SVB leverde op dat zij dit ook kunnen realiseren, mits de betreffende gemeente een informatieblad of folder ter beschikking stelt die zij kunnen versturen naar de cliënten. ISD BOL voorziet SVB regelmatig van informatie die de SVB verwerkt in hun eigen informatiebulletin richting hun cliënten.

Door middel van bestandskoppelingen wordt getracht de groep niet-gebruikers in beeld te krijgen. Meerdere gemeenten hebben in dit kader gebruik gemaakt van het bureau Kwiz. Dit bureau kan de doelgroep vrij precies vaststellen (75 – 90% van de totale doelgroep), doordat zij toetsen aan het door hen ontwikkelde minima schattingsmodel. De groep komt op basis van de bestanden van de gemeente (algemene bijstand, bijzondere bijstand, alle andere inkomensgerelateerde voorzieningen van de gemeente en kwijtschelding gemeentelijke belastingen) en de bestanden van woningcorporaties (huurtoeslag), de zorgverzekeraar (collectieve verzekering), de schuldhulpverlening en de belastingdienst (gegevens van 65-plussers) bijna volledig in beeld. ISD BOL heeft in eerste instantie ook van dit bureau gebruik gemaakt. Het contract is echter met wederzijds goedvinden ontbonden voordat de bestandskoppeling plaats vond. De gemeenten Brunssum en Landgraaf zijn van mening dat de bestanden die door bureau Kwiz gekoppeld worden, strijdig zijn met de privacywetgeving.

Men zou denken dat het Inlichtingenbureau (zie ook bijlage 1 onder D) een goed alternatief zou vormen om middels bestandskoppeling de bij de gemeente nog niet bekende personen die recht hebben op bijzondere bijstand, in beeld te krijgen. Echter, het Inlichtingenbureau verstrekt dergelijke gegevens niet. Het Inlichtingenbureau vergelijkt alleen bestanden met elkaar met betrekking tot individuele gevallen die aangemeld worden bij het Inlichtingenbureau.

Ook het Digitaal Klanten Dossier (DKD) lijkt potentie te hebben op dit gebied. Het DKD is vergelijkbaar met Suwinet. Suwinet is het gezamenlijke netwerk dat toegankelijk is voor de partijen in de sector Werk en Inkomen dat de ketenpartners in staat stelt om gegevens van elkaar in te zien en uit te wisselen. Het DKD ontstaat door samenvoeging van klantgegevens uit de registraties van gemeenten, de CWI en het UWV. Daarnaast worden ook gegevens van andere bronnen toegevoegd zoals de Rijksdienst voor Wegverkeer, de SVB en in de toekomst het Kadaster, de Informatie Beheer Groep en de Belastingdienst. Het DKD is voornamelijk gericht op de historie van de cliënt. De doorontwikkeling van het DKD, dat een landelijk systeem is, is echter stil gevallen. Het is wachten op de nieuwe ontwikkelingen of het DKD een dergelijke up-to-date bestandskoppeling kan realiseren dat op ieder gewenst moment

¹ Momenteel is een wetsvoorstel ingediend welke behelst dat de SVB standaard voor alle gemeenten naast de AOW zorgt voor aanvullende bijstand. Men beoogt deze wet per 1 januari 2010 in werking te laten treden.

inzicht verschaft in personen die gerechtigd zijn bijzondere bijstand aan te vragen. In ieder geval staat de invoering van het DKD binnen ISD BOL gepland voor 2009.

Binnen de gemeente is nog gekeken naar koppeling van het bestand van Wmo-cliënten en WWB-cliënten. Deze is niet gerealiseerd. Ook nu stuitte men tegen de privacywetgeving. Daarnaast worden binnen de Wmo andere inkomensgrenzen gehanteerd dan binnen het minimabeleid. Ook bij de GBRD zijn gegevens over potentiële klanten voor het minima-beleid. Maar ook hier stuit de gemeente weer tegen de grenzen van de privacywetgeving. Wel vindt er tussen het GBRD en het Inlichtingenbureau een uitwisseling van gegevens plaats, waardoor alle bijstandsgerechtigden automatisch kwijtschelding wordt verleend van de gemeentelijke belastingen. Als laatste zouden nog instellingen genoemd kunnen worden waar potentiële klanten bekend zijn. Dit zijn onder andere de woningcorporaties, de energieleveranciers, maar ook de Voedsel- en de Kledingbank. En om maar weer in herhaling te vallen, stuit de hele uitwisseling van informatie op de privacywetgeving. Dit is een gegeven dat de centrale overheid moet aanpakken.² Het valt buiten de bevoegdheden van de gemeente om hier wijzigingen in aan te brengen.

Als mogelijke cliënten niet inzichtelijk worden met behulp van de bestanden die de gemeente ter beschikking staat, is het zaak een breed opgezet distributienetwerk van informatievoorzieningen te hebben. Informatie is online te bevragen via de site van de gemeente en ISD BOL. Naast deze websites zijn er nog andere websites die informatie aanbieden over allerlei mogelijke regelingen. De gemeentelijke regelingen kunnen zij alleen aanbieden als deze door de betreffende gemeente ter beschikking zijn gesteld. Deze sites zijn www.rechtopgeld.nl, www.rechtopbijstand.nl en www.service.nibud.nl/berekenuwrecht.nl. Echter, niet iedereen heeft toegang tot internet. En als ze dit wel hebben, is het de vraag of ze de van belang zijnde websites weten te vinden.

Communicatie via papier ligt dan meer voor de hand. Iedere nieuwe cliënt van ISD BOL krijgt een informatiemap waarin allerlei informatie over inkomensondersteunende voorzieningen worden weergegeven. Aanvullend hierop geeft ISD BOL maandelijks een nieuwsbrief uit aan haar klanten. In deze nieuwsbrief komen iedere maand een aantal onderwerpen aan bod en wordt de cliënt geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen de verschillende regelingen. Op geregelde tijden wordt ook een themanummer verspreid. Maar daarmee worden nog steeds niet alle potentiële cliënten bereikt. Niet iedere burger die recht heeft op de minimaregelingen is klant van ISD BOL. De gemeenten Brunssum en Landgraaf plaatsen daarom af en toe onderwerpen in de plaatselijke weekbladen. Daarnaast is er in de gemeente Landgraaf nog de Seniorenkrant die viermaal per jaar verschijnt en wordt bezorgd bij alle 60-plussers in de gemeente Landgraaf. In dit blad wordt een varia

² Bespreking van aanpassing van de privacywetgeving ten behoeve van het minimabeleid (inclusief schuldhulpverlening) staat voor deze regeringsperiode op de planning van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

aan informatie weergegeven, waaronder ook de minimaregelingen van de gemeente.

De cliëntenraad probeert vanuit haar rol de burger zoveel mogelijk te informeren. De cliëntenraad in Brunssum is met ingang van 2009 gestart met een spreekuur om burgers met raad en daad bij te staan. In de gemeente Landgraaf heeft de cliëntenraad tweemaal per week een spreekuur. De cliëntenraad denkt vanuit hun ervaringsdeskundigheid mee over de juiste wijze van informeren van de burger. Daarnaast zijn leden van de cliëntenraad ook lid van andere organisaties (bijvoorbeeld Vrouwen in de bijstand) waar informatiebijeenkomsten worden georganiseerd om geïnteresseerden te informeren over het minimabeleid.

3.5. Maatwerk en andere beleidsterreinen

Maatwerk strekt verder dan alleen het werkterrein van de WWB. Een combinatie die geregeld voorkomt zijn de inkomensvoorzieningen met betrekking tot de WWB en de voorzieningen in het kader van de Wmo. De uitvoering van de WWB en de daarmee samenhangende minima-regelingen worden verzorgd door ISD BOL. De Wmo wordt uitgevoerd door de gemeenten Brunssum en Landgraaf zelf. Er is dus geen sprake van een één-loketfunctie. Wel vindt er verwijzing over en weer plaats. Zo wordt tijdens de servicegesprekken, waarbij nieuwe cliënten van de WWB thuis bezocht worden, gewezen op de mogelijkheden van de Wmo als de betreffende consulent tijdens het huisbezoek aanwijzingen krijgt dat hier behoefte aan is. De Wmo-consulenten zijn allen op de hoogte gebracht van de WWB-regelingen. Als zij signalen krijgen dat er buiten de Wmo behoefte is aan aanvullende financiële middelen verwijzen zij door naar ISD BOL. Zowel volgens de gemeente Brunssum als de gemeente Landgraaf bestaan er in relatie tot de WWB en de Wmo zoveel verschillende regelingen met ieder hun eigen voorwaarden, dat deze moeilijk bij één functionaris onder te brengen zijn.

Als cliënten bij Welsun en CMWW terecht komen, vindt er een intake-gesprek plaats. In deze intake wordt de problematiek van de cliënt integraal benaderd en wordt deze geïnformeerd over alle mogelijkheden die de WWB en de Wmo bieden. Speciaal voor de 75-plussers maakt Welsun gebruik van de ouderenadviseur. De betrokken mensen worden door de gemeente aangeschreven en ingelicht over de ouderenadviseurs. De ouderenadviseurs leggen vervolgens bij iedere in aanmerking komende burger een huisbezoek af waar informatie wordt verstrekt op diverse gebieden, waaronder ook financiën en gezondheid. Welsun is al enkele jaren met dit middel bezig. Men is begonnen bij de oudste burgers en werkt vervolgens terug naar personen van jongere leeftijd. Op dit moment zijn de 80-jarigen aan de beurt. In Brunssum ondersteunt Stichting Ouderenwelzijn Brunssum de 55-plussers binnen de gemeente door hun onder andere te helpen met doen van een aanvraag van kwijtschelding belastingen, bijzondere bijstand of in het kader van de Wmo.

Een andere relatie tussen de WWB en de Wmo kan gevonden worden in de onderwerpen participatie en reïntegratie. In het kader van het onderwerp van dit rapport wordt hier verder geen aandacht aan besteedt.

Speciaal voor de jeugd zijn een aantal regelingen in werking. Met name de regelingen schoolkosten (oranje kaart) en maatschappelijke participatie (paarse kaart). (Laatstgenoemde regeling beperkt zich niet enkel tot de jeugd, maar tot een ieder vanaf vier jaar die een inkomen heeft onder de gestelde grens.) Sinds 1 januari 2009 is categoriale bijstand voor gezinnen met kinderen toegestaan in het kader van bevordering van maatschappelijke participatie. Deze categoriale bijstand is bedoeld om het de kinderen makkelijker te maken. Categorieaal houdt in dat er geen bewijs van gemaakte kosten hoeft worden overlegd. Er is dus geen controle op. Dus het geld kan overal aan besteed worden. Of het nog bij de kinderen terecht komt, is maar zeer de vraag. Het ministerie heeft derhalve bepaald (artikel 48 lid 4 WWB) dat deze bijstand in natura moet worden verstrekt, tenzij het de doelmatigheid van het verstrekken belemmert. De verstrekking in natura stuit al snel op organisatorische problemen waardoor uitvoeringskosten behoorlijk stijgen.

De gemeente Landgraaf / ISD BOL past deze categoriale bijstand niet toe vanwege de hoge uitvoeringskosten voor een in natura verstrekking en het feit dat bij niet verstrekking in natura er niet gecontroleerd kan worden dat de middelen echt ten goede van de kinderen komen. De gemeente heeft aan dit middel invulling gegeven door de eerdergenoemde twee regelingen: schoolkosten en maatschappelijke participatie, die volgens de letter van de wet geen categoriale regelingen zijn. Op deze wijze wordt ondervangen dat het geld niet bij de kinderen terecht komt. De aanvrager moet namelijk bonnetjes en rekeningen overleggen om de gemaakte kosten aan te tonen. Met de invoering van de gemeentekaarten is de bewijslast sterk vereenvoudigd.

De gemeente Brunssum heeft in dit kader onlangs besloten om kinderen uit gezinnen met een minimuminkomen gedurende twee schooljaren (2009/2010 en 2010/2011) een gratis abonnement te verstrekken op een educatief tijdschrift.

3.6. Regeldruk en handhaving

De verplichting om alle gegevens zodanig te registreren dat fraude of onterechte uitkering voorkomen wordt, brengt niet alleen veel administratief werk mee voor de gemeente, maar ook voor de burger. Een hulpmiddel om het constant aanleveren van dezelfde c.q. bekende informatie te minderen is het Digitaal Klanten Dossier (DKD). Dit is landelijk bijna overal ingevoerd en in werking getreden, maar de ontwikkeling is voorlopig even gestagneerd. Binnen ISD BOL werkt het DKD nog niet. Wel wordt er gewerkt met statusformulieren. De bestanden die hiervoor gebruikt worden, zijn zo ingericht dat de cliënten alleen een statusformulier moeten invullen als er sprake is van wijzigingen in het inkomen. Personen die geregeld een (gering) inkomen

hebben, moeten dit wel nog maandelijks doorgeven. Controle van de eerste groep vindt steekproefsgewijs plaats.

In het stuk “Bol werkt” wordt aangegeven dat gewerkt wordt met “poortwachters”. Nadat de poortwachter de aanvraag voor een uitkering via de CWI (thans Werkbedrijf UWV) heeft ontvangen, wordt de benodigde informatie van de cliënt gecompleteerd en wordt samen met een sociaal rechercheur een huisbezoek afgelegd. Tijdens dit huisbezoek, tegenwoordig servicegesprek genoemd, worden de spelregels uitgelegd en wordt de cliënt geïnformeerd over zijn mogelijkheden. Daarbij helpt het dat er zicht is op de woonsituatie van de cliënt. Het document “Bol werkt” beschrijft dat twintig procent van de aanvragers (hoofdzakelijk thuiswonende jongeren) na het huisbezoek afhaakt. Het huisbezoek kost natuurlijk wel tijd en cliënten voelen zich vaak gecontroleerd. ISD BOL investeert hierbij aan de voorzijde. Middels de huisbezoeken tracht ISD BOL fraude op voorhand te voorkomen. Deze huisbezoeken worden dan ook als preventief bestempeld. Repressieve huisbezoeken vinden plaats naar aanleiding van tips over fraude. In die gevallen krijgt de cliënt al een uitkering en wordt middels controle achteraf bepaald of er sprake is van fraude.

In den lande is er nogal veel commotie geweest over de verplichting mee te werken aan huisbezoeken. De Centrale Raad van Beroep heeft daarover onder andere de volgende uitspraak gedaan: voor het afleggen van een huisbezoek is het niet van belang of er enige concrete verdenking van fraude bestaat maar of de belanghebbende om toestemming is gevraagd en er daarbij op is gewezen dat het weigeren van die toestemming als zodanig geen consequenties voor de uitkering kan hebben (bron: website Ministerie van SZW, beantwoording kamervragen, kenmerk UB/K/2007/14643). ISD BOL geeft bij huisbezoeken aan de betreffende cliënt aan dat deze niet verplicht zijn. Enkel bij verdenking van fraude wordt de betreffende cliënt aangegeven dat het niet toestaan van een huisbezoek gevolgen kan hebben voor zijn uitkering.

Aard fraude gemeente	Brunssum	Landgraaf
Inkomen als zelfstandige	1	0
Inkomsten zwart/arbeid	6	1
Samenwonen	2	3
Onjuiste adresopgave	0	3
Inkomsten crim. activiteiten	0	1
Verblijf buiten gemeente	0	1
Overig	0	1
<i>Totaal</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
<i>Bron: Jaarstukken 2008 ISD BOL</i>		

Een ander middel om fraude tegen te gaan is inschakeling van het Inlichtingbureau. Deze instantie controleert of mensen onterecht gebruik maken van diverse regelingen. Zij doet dit middels bestandsvergelijking, waarbij inzichtelijk wordt of personen niet meerdere regelingen ten onrechte gebruiken. Dit wordt bestempeld als witte fraude. Ten onrechte aangevraagde uitkeringen worden door de gemeente teruggevorderd.

Maar niet alleen het Inlichtingenbureau is hier van dienst. Afspraken met andere “partners” zoals woningcorporaties en energieleveranciers zouden ook een bijdrage kunnen leveren in het bestrijden van fraude, echter wordt deze mogelijkheid beperkt door privacy-wetgeving.

Behalve in het document “Bol werkt”, staat de wijze van handhaven verder beschreven in het handhavingsplan. Hierin wordt weer verwezen naar het concept “hoogwaardig handhaven”. Dit concept richt zich op het combineren van preventie en repressie waarbij de volgende vier elementen van belang worden geacht:

1. de klant op maat informeren;
2. dienstverlening op maat;
3. controle op maat;
4. lik-op-stuk (snel sanctioneren).

Als sanctiemiddel tegen fraude kent de WWB maar één middel, namelijk het verlagen van de uitkering. Maatregelen en sancties worden nader beschreven in de afstemmingsverordening. De maatregelen zijn verschillend in hoogte en duur per soort overtreding. Daarnaast kan ook nog een strafrechtelijk traject worden ingezet (bij fraude boven 6.000 euro, per 1 januari 2009 verhoogd naar 10.000 euro).

3.7. Schuldhelpverlening

De schuldhelpverlening wordt in de gemeente Brunssum hoofdzakelijk verzorgd door de maatschappelijke instelling CMWW en in Landgraaf hoofdzakelijk door de maatschappelijke instelling Welsun, beiden in samenwerking met Kredietbank Limburg (KBL). De invulling van de diensten van KBL is gebaseerd op een gemeenschappelijke regeling waaraan meerdere Limburgse gemeenten deelnemen. Daarnaast vinden er jaarlijks productafspraken plaats, waarmee sturing en afstemming gerealiseerd kunnen worden in de uitvoeringspraktijk. Een nadeel van deze gemeenschappelijke regeling kan zijn dat de invloed door de gemeente op de uitvoering wordt beperkt, waardoor opgesteld beleid of doelstellingen op het gebied van de schuldhelpverlening mogelijk niet gerealiseerd worden.

CMWW en Welsun verzorgen de intake, waarbij beoordeeld wordt of de cliënt meteen geholpen kan worden door CMWW / Welsun of doorverwezen moet worden naar de KBL. De intake vindt zowel binnen Brunssum als Landgraaf binnen een week na aanmelding plaats. Bij de intake wordt het hele plaatje van de cliënt in beeld gebracht. Er wordt buiten de financiële problematiek aandacht besteed aan de geschiedenis van de cliënt, de psychische en sociale achtergrond van de cliënt en er wordt bekeken in hoeverre cliënten gebruik maken van voorliggende voorzieningen. Deze voorliggende voorzieningen kunnen volgen uit landelijke regelingen, maar ook uit het gemeentelijke minimabeleid en de Wmo. Bij de intake wordt geïnventariseerd of van alle mogelijke voorzieningen gebruik wordt gemaakt.

In Brunssum is regelmatig een uitvoeringsoverleg waaraan de CMWW, ISD BOL en KBL deelnemen. Indien nodig is ook de woningvereniging

Weller vertegenwoordigd. In het overleg worden casussen integraal besproken. Bij Welsun in Landgraaf heeft de casemanager van KBL wekelijks spreekuur. ISD BOL medewerkers worden hiervoor uitgenodigd. Indien nodig worden ook andere partners hierbij uitgenodigd. De gemeente Landgraaf heeft geïnvesteerd in het betrekken van zoveel mogelijk partners, actief op verschillende werkerterreinen, bij de aanpak van de schuldenproblematiek. Op deze wijze wordt getracht de hulpverlening aan de cliënt zo optimaal mogelijk te maken, door zich niet alleen te richten op de schuld maar op alle aspecten die van toepassing zijn op de cliënt.

Schuldhulpverlening nieuwe stijl lijkt te werken

20.02.2009

De Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) heeft in 2008 11% meer mensen kunnen helpen dan in 2007. Het succespercentage steeg van 22% in 2007 naar 33% in 2008. De invoering van de "schuldhulpverlening nieuwe stijl" heeft hier volgens de NVVK flink aan bijgedragen.

Bij de "schuldhulpverlening nieuwe stijl" ligt de nadruk niet op het regelen van de schulden. De nieuwe aanpak focust op het creëren van een stabiele financiële situatie. Het is een vorm van schuldhulpverlening waar een zakelijke instelling gecombineerd wordt met een sociale benadering van de problemen van de cliënt.

Bron: Website VNG

Vanuit de Voedselbank wordt gesignaleerd dat er wachtlijsten bij de KBL zijn, waardoor cliënten nog meer schulden krijgen. Ook de cliëntenraad meldt dat er een wachtlijst zou zijn in Landgraaf, maar niet in Brunssum. Verder meldt de Voedselbank dat cliënten zelfs geweigerd worden omdat hun schuld te laag zou zijn om in behandeling te worden genomen. Deze zaken worden door zowel CMWW en Welsun als de KBL tegengesproken. CMWW en Welsun geven aan dat iedere klant geholpen wordt, ongeacht de hoogte van de schulden en zelfs als deze schulden niet problematisch zijn. Mensen met een problematische schuld worden doorverwezen naar de KBL. Deze neemt alle klanten in behandeling die CMWW en Welsun aandragen c.q. verwijzen. Wel duurt het vier tot vijf maanden binnen het hulpverleningstraject voordat vaststaat of een minnelijk traject mogelijk is. (Dit gegeven wordt wellicht door de Voedselbank en cliëntenraad geïnterpreteerd als wachtlijsten, maar zijn het feitelijk niet.) Dit heeft te maken met de mogelijkheden van de cliënt en de bereidwilligheid van de schuldeisers om aan het traject mee te werken. Deze bereidwilligheid wordt volgens Welsun steeds minder. In de voorfase van het traject wordt het dossier volledig gemaakt en budgetbeheer toegepast. Er wordt getracht zoveel mogelijk voorzieningen te treffen. Als deze fase is afgerond heeft KBL volgens de richtlijn van de NVVK (vereniging voor schuldhulpverlening) dan nog 120 dagen de tijd om een minnelijk traject te realiseren. Doordat schulden in de tussentijd worden behandeld middels budgetbeheer, wordt voorkomen dat nieuwe schulden ontstaan en worden waar mogelijk, bestaande schulden bevroren. Daar waar schulden niet kunnen worden bevroren, lopen deze natuurlijk in de tussentijd wel op. Doordat schuldeisers steeds minder bereid zijn mee te werken en niet tijdig de benodigde informatie aanleveren, lopen de meeste minnelijke trajecten

spreek. CMWW geeft aan dat vrijwel alle trajecten van cliënten die zij hebben doorverwezen naar KBL zijn geëindigd in een WSNP (Wet Schuldsanering natuurlijke personen).

Momenteel is een wetsvoorstel “wettelijk kader minnelijke schuldhulpverlening” in behandeling. Met betrekking tot wachttijden en wachtlijsten worden de volgende regels voorgesteld:

- De gemeenteraad heeft de taak om op basis van een door hen vast te stellen plan nader beleid te formuleren met betrekking tot wachttijden in hun gemeente.
- De maximale wachttijd is 4 weken.
- De wachttijd in geval van bedreigende schulden is maximaal 3 werkdagen.
- Gemeenten zijn verplicht om een schuldenaar vooraf een globaal inzicht te geven in de verwachte doorlooptijd. Voorwaarde hierbij is dat de schuldenaar meewerkt aan de schuldhulpverlening.
- De op te nemen maximale wachttijd en de aan de cliënt medegedeelde verwachte doorlooptijd zijn termijnen van orde.

Daarnaast wordt in het wetsvoorstel nog een verwijzing gemaakt naar het realiseren van een convenant waarin schuldeisers en schuldhulpverleners een moratorium afspreken. Het moratorium strekt tot het tijdelijk bevriezen van schulden zodat de gemeente c.q. de schuldhulpverlening de kans krijgt een schuldhulptraject te organiseren. In 2011 wil men onderzoeken wat “de toegevoegde waarde is van de instelling van een breed wettelijk moratorium voor de effectiviteit van de schuldhulpverlening. Hierin zal ook de vraag worden betrokken of de werking van vrijwillig afgesloten moratoria een wettelijk moratorium overbodig maken. Aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek zal de wenselijkheid worden gezien van een wettelijk moratorium.”

De duur om een traject te realiseren wordt echter vaak ook verlengd door de cliënt zelf omdat deze niet binnen afzienbare tijd de benodigde informatie en documenten weet aan te leveren. In de gemeente Landgraaf wordt gebruik gemaakt van het “buddy”-systeem. Dit systeem houdt in dat vrijwilligers mensen die in de schuldhulpverlening terecht komen, helpen met het op orde brengen van hun administratie. Ze begeleiden de cliënten tot aan het moment dat de schuldhulpverlening daadwerkelijk van start gaat. Ze ondersteunen en stimuleren de cliënt om het traject te doorlopen, ondersteunen bij het doornemen van de post en begeleiden bij het maken van afspraken. De buddy’s staan ook in contact met maatschappelijk werk. Op dit moment zijn in 60 trajecten buddy’s actief. Daarnaast biedt Welsun hulp aan met het project Thuisadministratie. Dit project is niet bij voorbaat bedoeld voor mensen met schulden, maar voor ouderen in het algemeen. CMWW in Brunssum kent ook een buddy-systeem. Deze beperken zich niet alleen tot het op orde brengen van de administratie, maar zorgen, indien nodig, ook voor andere vormen van begeleiding, zoals het vergezellen van de cliënt bij bezoeken aan de KBL.

Het minnelijke traject kan stuiten op de medewerking van de schuldeisers, wat blijkbaar veelvuldig gebeurt, maar kan ook stuiten op de medewerking van de cliënt zelf. Een cliënt gaat het traject vrijwillig in,

hij kan daartoe niet verplicht worden. Eenmaal in het traject dient de cliënt zich aan de voorwaarden te houden. Zich niet houden aan de voorwaarden levert geen straf of boete op, maar brengt wel met zich mee dat het traject dan niet meer slaagt. De schuldhulpverlening zal altijd doorgang vinden, alleen het succes wordt voor een groot deel ook bepaald door de cliënt zelf. En daarbij dient toegevoegd te worden dat schulden soms zo hoog zijn in verhouding tot de inkomsten van de cliënt dat het gewoonweg niet meer mogelijk is om een minnelijk traject te realiseren. Een schuldsanering is dan nog alles wat rest.

In de gemeente Landgraaf wordt door Welsun gesignaleerd dat de meeste trajecten eindigen in een schuldsanering (WSNP). Ook CMWW geeft dit voor Brunssum aan. Vanuit KBL wordt toegelicht dat de resultaten per gemeente verschillen, maar dat in de omgeving in Heerlen en Landgraaf in verhouding meer WSNP-trajecten zijn dan in naburige gemeenten. Dit wordt volgens de KBL voor een groot deel veroorzaakt door de plaatselijke advocatuur die meer dan elders in de regio aanstuurt op deze trajecten. Om een WSNP-traject in te zetten is een inspanning tot minnelijke regeling verplicht. De KBL dient hieromtrent een verklaring af te geven.

De WSNP: de bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject

De WSNP heeft onder meer als doel dat schuldeisers vaker meewerken aan schuldregelingen die organisaties zoals sociale diensten en kredietbanken treffen. In de praktijk is juist het tegenovergestelde gebeurd. Het slagingspercentage is sinds het begin van de jaren negentig gedaald van ruim vijftig procent naar ongeveer tien procent.... De eerste belangrijke oorzaak is dat de aannames van de wetgever niet allemaal correct zijn (wettelijke schuldsaneringen zijn voor veel crediteuren niet onaantrekkelijker, maar juist aantrekkelijker dan de minnelijke variant). De tweede is dat de uitvoerende organisaties (onder meer sociale diensten en kredietbanken) hun uitvoeringspraktijk zo hebben aangepast dat de regelingen die zij treffen voor crediteuren onaantrekkelijker zijn geworden. De derde belangrijke oorzaak is dat de schuldenproblematiek van de Nederlanders is toegenomen: het afkooppercentage dat crediteuren aangeboden krijgen is gedaald door de stijgende schuldenlast.

Bron:: website KNAW

Daarnaast wordt door Welsun, CMWW en KBL gesignaleerd dat de advocatuur regelingen treft met niet-preferente³ schuldeisers, waarvan de woningcorporaties de grootste groep is. De woningcorporaties hebben het middel huisuitzetting tot hun beschikking, hetgeen voor cliënten grote gevolgen heeft als dit middel ingezet wordt. De advocatuur is in staat op deze wijze huisuitzetting te voorkomen, maar benadeelt daarbij wel de overige schuldeisers. Op het moment dat het

³ Preferente schuldeisers zijn schuldeisers die wettelijk voorrang hebben op betaling van de uitstaande schuld voor overige schuldeisers. De hypotheekhouder en de belastingdienst zijn daar een voorbeeld van. Niet-preferente schuldeisers komen pas aan de beurt als de schulden aan de preferente schuldeisers zijn voldaan.

WSNP-traject wordt ingezet, is deze werkwijze niet meer mogelijk omdat wettelijk is vastgesteld welke schuldeisers als eerste en welke schuldeisers vervolgens worden betaald.

Om de cliënten zo goed mogelijk te helpen is overleg tussen verschillende partners nodig. Zo heeft Welsun aanvullende afspraken gemaakt met de woningverenigingen. Deze meldt bij een betalingsachterstand van twee maanden dit gegeven bij Welsun, waarna Welsun contact opneemt met de cliënten om in samenspraak met de woningvereniging een traject op te zetten. CMWW is momenteel in overleg met de twee grootste woningleveranciers in Brunssum (te weten Weller en Wonen Zuid) om ook tot dergelijke afspraken te komen. Door deze afspraken is het mogelijk om huisuitzetting te voorkomen. Afspraken maken met de energieleveranciers ligt wat moeilijker, vanwege de grote hoeveelheid leveranciers (ongeveer 25) die actief zijn op de markt. Cliënten maken hier gebruik of misbruik van door van energieleverancier te wisselen op het moment dat er schulden zijn ontstaan. De energieleveranciers zijn in ieder geval wettelijk verplicht in de wintermaanden dreigende afsluitingen te melden bij de gemeente waar desbetreffende schuldenaar woont. De gemeente onderneemt dan actie en schakelt indien het uitkeringsgerechtigden betreffen ISD BOL in en in alle andere gevallen CMWW of Welsun.

CMWW meldt dat de meeste schulden gelegen zijn in de vaste lasten van het huishouden van de cliënt: huur, energie, telefoon, zorgverzekering. Opvallend is dat volgens Welsun de meeste schulden bij de zorgverzekeraars zijn. Mensen hebben in verhouding minder achterstand bij de woningverenigingen en energieleveranciers. Dit is volgens Welsun te verklaren dat de gevolgen van niet-betaling van huur en gas, licht en water volgens de cliënten directer te voelen zijn dan niet-betaling van de zorgverzekering. Bij achterstand van de collectieve verzekering bij IZA Cura geldt de afspraak dat de zorgverzekeraar vanuit de bijstand wordt betaald voordat deze wordt uitgekeerd aan de cliënt.

Bij KBL zijn door de gemeente budgetteringscursussen ingekocht. Deze zijn niet alleen bestemd voor personen die in een schuldhulpverleningstraject zitten, maar zijn ook toegankelijk voor ieder ander persoon die hier behoefte aan denkt te hebben. In het laatste geval zijn de cursussen bedoeld om te voorkomen dat mensen te maken krijgen met problematische schulden. Op die wijze gaat er een preventieve werking uit van deze cursussen. CMWW meldt dat er echter maar weinig mensen op deze wijze gebruik maken van deze cursus. Vorig jaar waren er maar drie personen die een dergelijke cursus wilden volgen. Ook de workshops die door CMWW worden georganiseerd met betrekking tot budgetteren en aanverwante onderwerpen worden slecht bezocht.

In de gemeente Landgraaf wordt door de KBL een cursus verzorgd op de middelbare scholen ten behoeve van de schoolverlaters. De meerdaagse cursus wordt gegeven aan de leerlingen van de eindexamenklassen en de klassen in het voorafgaande jaar en is gericht op preventie. In dat kader is de gemeente Landgraaf begonnen met het uitreiken van de Nibud-gids aan iedere 18-plusser in de gemeente. CMWW is in de

gemeente Brunssum nog doende om invulling te geven aan cursussen voor leerlingen van het middelbare onderwijs.

Met betrekking tot bewindvoering wordt opgemerkt dat Welsun uit de praktijk weet dat er soms minder of zelfs geen leefgeld wordt uitgekeerd door de bewindvoerders, hetgeen de Voedselbank ook signaleert. Een groot deel van de cliënten van de Voedselbank staat onder bewindvoering. De betrokken gezinnen houden volgens de Voedselbank door de bewindvoering maar 20 tot 30 euro per persoon per week aan leefgeld over, waarbij de norm volgens de Nibud voor een alleenstaande € 51,16 (in 2008) is. Reden hiervoor kan zijn om afsluiting van energie of huisuitzetting te voorkomen. Het is moeilijk hier een juiste keuze in te maken volgens Welsun. Volgens CMWW, de cliëntenraad en de Voedselbank is dit echter niet toegestaan. Aan leefgeld mag niet getornd worden.

Creatief boekhouden voor bewindvoerders

Een Sittardse bewindvoerder die door justitie wordt verdacht van valsheid in geschrifte en verduistering van gelden van cliënten: geen incident. De zaak Theo S. staat niet op zich. Slachtoffers en ingewijden vertellen hoe gemakkelijk bewindvoerders misbruik kunnen maken van hun positie. In Limburg, waar 11.000 mensen onder bewindvoering leven, zijn vermoedelijk meer malafide bewindvoerders actief. Omdat kantonrechters niet genoeg tijd en middelen hebben kunnen ze vooralsnog hun gang gaan en slachtoffers blijven maken.

Bron: internetsite Dagblad de Limburg – Limburgs Dagblad 18/01/2008

Het is Welsun en de Voedselbank bekend dat bijzondere bijstand ook wordt gebruikt om schulden te betalen, hoewel tevens de gedachtegang is dat bijzondere bijstand daarvoor gebruikt moet worden, waarvoor deze is aangevraagd. Daarbij werd door Welsun werd aangegeven dat ze zich in deze werkwijze kunnen vinden indien de motivering is gelegen in het feit huisuitzetting of energieafsluiting te voorkomen, hetgeen belangrijker is dan bijvoorbeeld een abonnement op de bibliotheek te kunnen bekostigen. Doordat cliënten moeten aantonen dat zij de kosten hebben gemaakt bij de aanvraag van bijzondere bijstand, is dit gegeven ondervangen.

Zowel CMWW als Welsun verwijzen door naar hun bekende en “goed bevonden” bewindvoerders. De Voedselbank stelt dat cliënten het slecht kunnen treffen bij bewindvoerders en andere instanties voor schuldhulpverlening, daar een deel van hen de nadruk leggen op het betalen van schulden en voorbij gaan aan normen van een acceptabel minimum-bestaan.

3.8. Overige voorzieningen

Mensen die alsnog een tekort ondervinden doordat ze om welke reden dan ook niet of niet meer onder bepaalde regelingen vallen, kunnen een beroep doen op diverse instellingen voor financiële en materiële hulp. In deze paragraaf worden enkele voorzieningen beschreven waarvan

inwoners van de gemeenten Brunssum en Landgraaf gebruik kunnen maken. In bijlage 1 onder I worden buiten onderstaande ook andere (landelijke) voorzieningen benoemd, waarbij tevens wordt toegelicht welke “toelatingseisen” zij hanteren.

In Brunssum en in Landgraaf is een steunpunt van de Voedselbank waar cliënten terecht kunnen. De panden worden gesponsord door een plaatselijke woningcorporatie. De Voedselbank geeft aan dat een aantal cliënten ook naar andere locaties gaat (uit schaamte of praktische overwegingen). Enkele gemeenten stellen een strippenkaart voor busvervoer ter beschikking om de gewenste locatie te bereiken. De Voedselbank is geen gesubsidieerde instelling en is volledig afhankelijk van giften om te kunnen bestaan. Momenteel (maart 2009) zijn er 23 Brunssumse en 43 Landgraafse klanten en is betreffende de hele regio Zuid-Limburg een wachtlijst van ongeveer 200 personen.

De Kledingbank heeft in 2007 zeventien Brunssumse en elf Landgraafse klanten gehad en in 2008 acht Brunssumse en zeven Landgraafse klanten. In het algemeen zijn de meeste cliënten van de Kledingbank ouderen, waarbij veelal sprake is van ziekte (van zichzelf of van de partner). De locatie van de Kledingbank is in Linne, hetgeen een enorme drempel opwerpt in verband met de afstand. Heerlen heeft dit probleem aangepakt door het organiseren van een “Kledingdag” waarbij op een locatie in de betrokken gemeente een ruimte wordt ingericht en iemand van de gemeente en van de organisatie van de Kledingbank zorg dragen voor verstrekking van kleding aan de in aanmerking komende personen. Voor iedere cliënt betaalt de gemeente 47 euro aan de Kledingbank. In de gemeente Heerlen is door deze werkwijze het aantal cliënten voor de Kledingbank flink toegenomen. De gemeente Brunssum en de gemeente Landgraaf hebben dit jaar (2009) ook een dergelijke Kledingdag georganiseerd en heeft op 8 april plaatsgevonden in Brunssum en op 12 april in Landgraaf.

In de gemeente Landgraaf is de Vincentiusvereniging (een organisatie bestaande uit vrijwilligers) heel actief voor de minderbedeelden in de gemeente Landgraaf. Zo zorgt de vereniging er bijvoorbeeld voor dat er een bezoek kan worden gebracht aan een winkel voor tweedehands kleding van het Leger des Heils in Brunssum.

In de gemeente Brunssum kunnen mensen die alsnog een tekort ondervinden doordat ze om welke reden dan ook niet of niet meer onder bepaalde regelingen vallen, een beroep kunnen doen op Stichting Jan de Limpens. Vanuit ISD BOL vindt verwijzing naar deze stichting plaats.

Van de overige voorzieningen kan het volgende gemeld worden: Voor kringloopwinkels waar tweedehands goederen kunnen worden gekocht, kunnen inwoners van Brunssum terecht bij Kringloop Centrale Parkstad gelegen in Brunssum (Haefland) en de inwoners van Landgraaf kunnen terecht in de kringloopwinkels van RD4 in Heerlen en Kerkrade. In Brunssum is tevens een winkel (Villa Kleerkast) die de mogelijkheid biedt tweedehands kinderkleding (veelal merkkleding) te kopen. Deze winkel biedt deze service ook via internet aan.

In Brunssum organiseert CMWW betaalbare activiteiten, met name voor de jeugd, waarbij rekening gehouden wordt met ieders beurs. Met betrekking tot Stichting Leergeld kunnen de burgers van de gemeenten Brunssum en Landgraaf zich schriftelijk of telefonisch aanmelden bij Stichting Leergeld Parkstad. Het Jeugdsportfonds is voor cliënten telefonisch en via internet bereikbaar.

4. Conclusies en aanbevelingen

De Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf oordelen positief over de wijze waarop de gemeenten Brunssum en Landgraaf (en Onderbanken) het minimabeleid hebben vorm gegeven. Het feit dat afzonderlijke gemeentelijke regelingen zoveel mogelijk binnen het samenwerkingsverband ISD BOL op elkaar zijn afgestemd, verhoogt het gevoel van een gelijke behandeling van de burger binnen de betrokken gemeenten. De rekenkamercommissies willen enkel de zorg uitspreken dat eventuele organisatorische of uitvoeringsproblemen binnen ISD BOL niet ten koste dienen te gaan van de dienstverlening aan de cliënten. Met betrekking tot de uitvoering van het minimabeleid zijn er vooralsnog geen problemen op dit gebiedesignaleerd. In tegenstelling tot de uitvoering van het reïntegratiebeleid dat in een ander rapport van de rekenkamercommissies wordt behandeld. Met onderstaande aanbevelingen willen wij de puntjes op de “i” zetten.

4.1. Doelstellingen gemeenten en ISD BOL

Brunssum

In de programmabegroting van 2008 van de gemeente Brunssum zijn de doelstellingen meetbaar geformuleerd. Dit draagt bij aan een inzichtelijke verantwoording achteraf. De diverse doelstellingen binnen de genoemde documenten in paragraaf 3.1.1 zijn vrijwel allemaal verwezenlijkt. Enkel het centrale loket waar de burger terecht kan voor al zijn vragen, heeft nog geen vorm gekregen. (zie ook § 4.5)

Landgraaf

De gemeente Landgraaf heeft zijn doelstellingen ook al ver bereikt. De programmabegroting heeft duidelijke effectindicatoren aangegeven die moeten worden bereikt. Enkel zouden de activiteiten die beschreven worden bij het onderdeel “wat gaan we ervoor doen” nog wat concreter omschreven kunnen worden.

Tevens willen we vermelden dat het noodfonds ter grootte van 50.000 euro van Welsun is ingesteld. Welsun dient jaarlijks te rapporteren in welke gevallen gebruik is gemaakt van dit noodfonds. De rekenkamercommissies waren niet in de gelegenheid een dergelijke rapportage te bekijken. Door de gemeente Landgraaf werd aangegeven dat met het noodfonds mensen tijdelijk van geld worden voorzien totdat er op andere wijze iets structureels geregeld kan worden. Daar waar mogelijk moet dit geld later door de betrokken cliënt terugbetaald worden, zonder rente.

ISD BOL

De doelstellingen die ISD BOL hanteert zijn onder andere afkomstig van de programmabegrotingen van de betrokken gemeenten. De doelstellingen zijn gebundeld en per onderwerp verantwoord. Zoals aangegeven bij Brunssum en Landgraaf zijn de doelstellingen die door de gemeenten geformuleerd zijn vrijwel allemaal bereikt. In de

verantwoording door ISD BOL is duidelijk aangegeven welke middelen zijn ingezet om de doelstellingen te bereiken.

Daarnaast is er door de gemeenten en ISD BOL invulling gegeven aan de aanbevelingen vermeld in de minima-effectrapportage van het Nibud. Het Nibud heeft de kennis in huis om aan te geven welke groepen eventueel extra ondersteunt dienen te worden door de gemeente met aanvullende regelingen. De rekenkamercommissies zien deze rapportage als een goede basis om het bestaande beleid te beoordelen en zo nodig aan te passen. De rekenkamercommissies onderschrijven dan ook dat de betrokken gemeenten deze effectrapportage tweejaarlijks willen uitvoeren.

4.2. Type minimabeleid

De Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf oordelen positief over de gehanteerde inkomensnorm van 115% van het minimum-inkomen (waarbij het landelijk gemiddelde op ongeveer 110% ligt, die na verloop van tijd wel een stijgende tendens kent) en de ruime mogelijkheden door de verscheidenheid aan regelingen waarvan de burgers van betrokken gemeenten gebruik kunnen maken. Tevens staan de rekenkamercommissies positief tegenover het feit dat er extra aandacht is besteed aan de bevolkingsgroep kinderen en jeugdigen middels de regelingen schoolkosten (oranje kaart) en maatschappelijke participatie (paarse kaart). Door de bijzondere bijstand alleen te verstrekken indien aangetoond kan worden waaraan het geld is besteed, wordt voorkomen dat er misbruik wordt gemaakt van de regelingen. De kinderen worden op deze manier beschermd.

Voor de gemeenten Brunssum en Landgraaf worden in principe dezelfde regelingen toegepast. Alleen ten behoeve van statushouders / nieuwkomers zijn er wezenlijke verschillen. De rekenkamercommissies spreken bevelen aan alle inkomensondersteunende regelingen geheel op elkaar af te stemmen; het zou voor een burger niet moeten uitmaken of hij woont of zich gaat vestigen in de gemeente Brunssum of in de gemeente Landgraaf.

Aanbeveling 1

Stem alle inkomensondersteunende regelingen tussen de deelnemende gemeenten binnen ISD BOL op elkaar af om gelijkheid tussen de burgers te vergroten.

4.3. Armoedeval

In de minima-effectrapportage van het Nibud die voor beide gemeenten geldt, wordt de aanbeveling gedaan de armoedeval te beperken. De armoedeval wordt al enigszins beperkt doordat kwijtschelding van belastingen bij een inkomen van 100% van de bijstandsnorm plaats vindt en de minimaregelingen beschikbaar zijn voor mensen met een inkomen tot 115% van de bijstandsnorm. Daarbij wordt nog bij de bijzondere bijstand de regel gehanteerd dat bij een inkomen hoger dan 115% van de

bijstandsnorm, 50% van het inkomen als draagkracht wordt geteld en wordt verrekend met de uit te keren bijzondere bijstand.

De wijze waarop invulling aan een glijdende schaal wordt gegeven, kan per gemeente en per regeling verschillen. Enkel als voorbeeld van een mogelijke variant wijzen wij op de glijdende schaal zoals deze in de gemeente Heerlen wordt toegepast, weergegeven in paragraaf 3.3. Voor de burger is het evenwel van belang dat deze weet bij welke regelingen een glijdende schaal wordt toegepast en bij welke niet.

Aanbeveling 2

Op welke wijze de glijdende schaal ook wordt ingericht, dient deze in ieder geval voor alle minimaregelingen, inclusief bijzondere bijstand, te gelden. Verschillen per regeling roepen verwarring op.

4.4. Niet-gebruik van regelingen

De toegepaste communicatielijnen door gemeenten Brunssum en Landgraaf en door ISD BOL in het kader van informatievoorziening over het minimabeleid, willen de rekenkamercommissies als behoorlijk uitputtend benoemen. Toch willen wij nog een opmerking plaatsen met betrekking tot de informatie aangeboden via internet. De meest logische vindplaats, de site van ISD BOL bevat een beschrijving van de bestaande regelingen. Er zijn meerdere sites die zich met het onderwerp minima-beleid bezig houden. Deze staan beschreven in paragraaf 3.4. Ter overweging willen wij aandragen dat de regelingen zoals ISD BOL deze hanteert ook bij deze sites bekend gemaakt kunnen worden, zodat er nog meer ingangen zijn via het internet om deze regelingen te vinden.

4.5. Maatwerk en andere beleidsterreinen

In het visiedocument “Brunssum – een expeditie naar 2015” wordt onder andere gesteld dat de gemeente een centrale balie moet instellen: “één plek waar de burger terecht kan voor de producten en diensten die hij nodig heeft van de gemeente.” Tot nu toe is dit niet verwezenlijkt. De gemeente Landgraaf heeft een dergelijke visie niet beschreven, maar in het normenkader hebben we reeds aangegeven dat we het van belang achten dat een één-loketfunctie wordt ingericht. Met de splitsing van de uitvoering van de WWB door ISD BOL en de uitvoering van de Wmo door de gemeente lijkt deze optie niet meer mogelijk. Men moet echter onderscheid maken tussen de het fysieke loket en het organisatorische loket. Op dit moment worden in beide gemeenten cliënten over en weer doorverwezen. Deze doorverwijzing kan echter ook intern plaats vinden, waardoor de cliënten niet “op en neer” gestuurd worden. Om dit proces soepel te laten verlopen is het wel nodig dat de cliënt in kwestie toestemming geeft voor het uitwisselen van gegevens met een andere afdeling.

Aanbeveling 3

Om te voorkomen dat mensen van het ene loket naar het andere worden gestuurd dient de klant intern doorverwezen te worden door, na toestemming van de klant, de gegevens met betreffende afdeling te delen, waarna deze actie onderneemt naar de klant. Dit verhoogt de klantvriendelijkheid van de gemeente.

4.6. Regeldruk en handhaving

De administratieve lastendruk voor burger en gemeente wordt al verlicht doordat de burger enkel nog bij wijzigend inkomen deze moet invullen en inleveren. De gemeenten Brunssum en Landgraaf en ISD BOL hebben aparte loketten voor de diverse gemeentelijke regelingen (WWB, Wmo, belastingen). Burgers die diensten gebruiken voor al deze loketten, moeten bij ieder loket vaak dezelfde informatie aanleveren. Uitwisseling van deze gegevens binnen de gemeentelijke diensten stuit op de privacywetgeving. Om de administratieve lastendruk verder te verminderen en tevens het niet-gebruik tegen te gaan, is het wellicht mogelijk een procedure te ontwikkelen waarbij de cliënten toestemming geven voor het gebruik maken van persoonlijke gegevens door meerdere beleidsterreinen. Op deze wijze zou de cliënt niet iedere keer opnieuw allerlei gegevens hoeven door te geven en is mogelijk om niet-gebruik te signaleren, waarna de gemeente actie onderneemt door de cliënt hierover te benaderen.

Aanbeveling 4

Bestudeer de mogelijkheid om een procedure te ontwikkelen waarbij mensen toestemming geven voor het uitwisselen van persoonlijke gegevens binnen de beleidsvelden van de gemeente.

4.7. Schuldhelpverlening

De KBL signaleert regionale verschillen, hetgeen zij verklaart door de werkwijze van de plaatselijk advocatuur. De KBL geeft aan dat er ook verschillen zijn met betrekking tot de inspanningen die verricht worden om een minnelijk traject te laten slagen. Uit het promotieonderzoek beschreven in de infobox onder paragraaf 3.7, blijkt dat het een landelijke trend is dat veel (en steeds meer) minnelijke trajecten mislukken en eindigen in een WSNP-traject. Voor de cliënt maakt het in zoverre verschil dat het minnelijke traject eerder tot stand komt. Het WSNP-traject komt pas tot stand nadat de minnelijk traject is mislukt. De trajecten zelf duren beiden drie jaar. Er is dus enkel verschil in aanlooptijd. De KBL is bij het minnelijke traject verplicht de termijn aan te houden die de NVVK gesteld heeft. De advocatuur heeft wat dat betreft meer vrijheden; zij zijn niet gebonden aan de voorschriften van de NVVK, waardoor zij op een relatief kortere tijd kunnen overgaan tot een WSNP-traject.

Een punt van aandacht is de rol die de gemeente speelt, of in dit geval niet speelt, bij de organisatie van bewindvoering en budgetbeheer. Ondanks dat dit onderwerp niet uitputtend door de rekenkamer-commissies is onderzocht, zijn er wel voldoende signalen die de

aandacht vragen. Deze signalen kunnen aanleiding zijn om alsnog een diepgaander onderzoek te initiëren door de gemeente of door de rekenkamercommissies. Het feit dat bijzondere bijstand voor andere zaken gebruikt wordt dan waarvoor ze bedoeld is (afbetaling schulden in plaats van bijvoorbeeld maatschappelijke participatie) is één van die signalen. Een ander signaal betreft het feit dat er geen keurmerk voor bewindvoerders is en de kwaliteit van de bewindvoering soms te wensen over laat ten nadele van de cliënt. In deze is een taak voor de landelijke politiek weggelegd om regels te stellen ter verbetering van de kwaliteit van bewindvoering en budgetbeheer. Een partner als KBL mag gezien worden als een betrouwbare uitvoerder. De gemeente kan dit product bij de KBL inkopen. Afhankelijk van het aantal ingekochte producten kunnen er al dan niet wachtlijsten ontstaan. Zowel vanuit maatschappelijk werk als de KBL wordt aangegeven dat er momenteel geen wachtlijsten zijn en dat er voldoende producten op dit gebied zijn ingekocht door de gemeente. De rekenkamercommissies willen hierbij aangeven dat deze situatie gehandhaafd dient te blijven.

4.8. Overige voorzieningen

De Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf willen benadrukken dat deze overige voorzieningen niet beschouwd hoeven te worden als een restcategorie van het minimabeleid. Zij zijn veelal een belangrijke aanvulling op de verschillende regelingen voor minimabeleid van overheidswege (productiezijde van minimabeleid) of de wijze waarop de verschillende inwoners gebruik kunnen maken van deze regelingen (distributiezijde van het minimabeleid) en kennen vooral een consumptief of gebruikskarakter. Immers, het tegen kostprijs kunnen nuttigen van een maaltijd is ook een vorm van minimabeleid, evenals een goede beschikbaarheid van tweede hands goederen en kleding in verschillende wijken en buurten. Een voldoende lokaal voorzieningen-niveau qua kleding- en voedselbanken, kringloopwinkels, toegang tot (digitale) informatie, eetcafés etc. verzorgt door een combinatie van publieke en private partijen is dan ook voor een kwalitatief minima-beleid onontbeerlijk in de ogen van de rekenkamercommissies.

Bijlage 1.

Minimabeleid algemeen

A. Wet werk en bijstand

In Nederland wordt iedereen geacht zich in zijn bestaan te kunnen voorzien middels arbeid. Als dat niet mogelijk is, heeft de overheid de taak hem te helpen zoeken naar werk. Zo lang men niet in zijn bestaan kan voorzien, ongeacht of men wel of geen werk heeft, heeft de overheid de taak hem te helpen middels inkomensondersteuning. De WWB is hiervoor een middel. De wet geeft aan dat de eigen verantwoordelijkheid van de burger centraal staat. De burger moet een inspanning verrichten om in zijn eigen bestaan te kunnen voorzien. Lukt dit niet, dan kan er aanspraak worden gemaakt op ondersteuning door de overheid. Daarbij moet inspanning niet letterlijk vertaald worden in (willen) werken. Er zijn immers mensen (voornamelijk zelfstandigen) die een volledige baan hebben en ondanks dat niet boven de bijstandsnorm uitkomen, hetgeen overigens tegenstrijdig is aan het idee dat iemand die het hele jaar fulltime werkt, genoeg zou moeten verdienen om met zijn of haar huishouden boven de armoedegrens uit te komen. Voor degenen die een beroep moeten doen op de inkomenswaarborg, dient het verblijf in de uitkering zo kort mogelijk te zijn door een activeringsbeleid gericht op uitstroom en door inzet van reïntegratie-instrumenten.

Redenen van instroom in en uitstroom uit de bijstand (landelijk)			
Instroom		Uitstroom	
Scheiding	(19%)	Werk	(39%)
Uitloop WW	(12%)	Verhuizing / geëmigreerd	(12%)
Werkloos zonder WW-rechten	(12%)	Relatie / samenwonen	(8%)
Verhuizing naar gemeente	(9%)	Voorliggende voorzieningen	(6%)
Generaal pardon	(9%)	> 65 jaar	(6%)
Schoolverlaters zonder diploma	(4%)	Fraude / handhaving	(5%)
Wia	(3%)	School / opleiding	(3%)
Einde detentie	(3%)	Overlijden	(2%)
Schoolverlaters met diploma	(2%)	Detentie	(1%)
Overig	(27%)	Overig	(18%)

Bron: Divosa-monitor 2008

Op basis van de WWB vullen gemeenten het minimabeleid zelf nader in, in het bijzonder aan de hand van de bijzondere bijstand. Dit betekent dat er per gemeente een eigen beleid gevoerd kan worden. De WWB werkt daarbij wel kaderstellend. De financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de WWB ligt ook bij de gemeenten zelf. Dit betekent dat de gemeente er baat bij heeft om zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen, op een zodanige wijze dat zij daarbij in hun bestaan kunnen voorzien en niet meer afhankelijk zijn van financiële ondersteuning door de gemeente. De gemeente moet daarbij een afweging maken tussen de benodigde ondersteuning en de beperking van een eventuele armoedeval.

B. Armoede en minimabeleid

Wat is armoede? Volgens het woordenboek “de Dikke van Dale” wordt het als volgt omschreven: Toestand waarin iemand verkeert die arm is, die bijna niets heeft om van te leven. Deze beschrijving geeft echter aanleiding tot een volgende discussie: Wat omvat de woorden “om van te leven”? Spreken we enkel over kosten in verband met huisvesting, kleding en eten, of komen daar ook kosten voor gezondheid en sociale participatie en mogelijk nog andere behoeften bij?

Om de armoede in Nederland te beschrijven gebruikt de “Armoede-monitor” van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) standaard twee grenzen. Allereerst is er de lage-inkomensgrens: De grens is gebaseerd op het bijstandsniveau van het jaar 1979. In dat jaar lag de koopkracht van de bijstand op het hoogste punt. De grens wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie, waardoor het een relatief constante koopkracht in de tijd weergeeft. De tweede grens is de beleidsmatige armoedegrens: Deze staat op 105% van het sociaal minimum (het bijstandsniveau). Gemeenten zijn echter vrij in het bepalen van deze grens. Het sociaal minimum is het wettelijk bestaansminimum zoals dat in de politieke besluitvorming is vastgelegd. Bij het vaststellen is echter niet uitgegaan van een objectief basispakket op basis van bijvoorbeeld een budgetonderzoek, daar niet alle kosten geobjectiveerd kunnen worden, zoals immateriële behoeften. Het sociaal minimum is gekoppeld aan de ontwikkeling van lonen en volgt daarmee de algemene welvaart in dit land. De bijstandsnorm is gekoppeld aan het nettominimumloon (art 37 WWB). In artikel 30 is bepaald de gemeente de bijstandsnorm kan verhogen of verlagen en dat het door de gemeente gevoerde beleid ten aanzien van die verhoging of verlaging wordt vastgelegd in een door de gemeenteraad vast te stellen verordening.

De SCP heeft in 2006 een nieuwe armoedegrens vastgesteld die aangeeft welk inkomen minimaal noodzakelijk is om de meest noodzakelijke uitgaven te kunnen bekostigen: modest but adequate-budget. Dit is een uitbreiding van wat men voor een alleenstaande als volstrekt minimaal beschouwd (voedsel, kleding, huur, verzekeringen, energie, water, telefoon, inventaris, onderhoud woning, woongerelateerde belastingen, vervoer, extra ziektekosten, persoonlijke verzorging en wasmiddelen). De uitbreiding bevat recreatie, lidmaatschap van een bibliotheek, een sport- of hobbyvereniging, abonnement op kranten tijdschrift en een huisdier. (In bijlage 2 staat een voorbeeld van het Nibud betreffende een berekening van minimuminkomen.)

Stichting Pijler is een organisatie die uitkeringsgerechtigdenorganisaties ondersteunt in de provincie Limburg met het doel de financiële, sociale en maatschappelijke positie van mensen met een uitkering te verbeteren in de provincie Limburg. De definitie die zij hanteren in het kader van gemeentelijk minimabeleid c.q. armoedebelief is de volgende: “Alle (beleids-)maatregelen die een gemeente neemt om mensen met een laag inkomen te ondersteunen zodat hun inkomenspositie een peil bereikt en/of behoudt waarop zij een sociaal, cultureel en materieel aanvaardbaar levenspatroon kunnen hebben en uitsluiting wordt voorkomen.”

Armoedebelid moet zich daarbij niet enkel richten op het verschaffen van meer geld aan hen die dit volgens de gestelde inkomstennormen behoeven. Het gaat veel verder dan dat. “

De “Divosamonitor 2008” beschrijft drie typen minimabeleid:

- inkomensondersteunend: minimabeleid gericht op financiële hulp of extraatjes voor inwoners onder een bepaalde inkomensgrens. Voorbeelden: bijzondere bijstand, eenmalige uitkeringen en sociale participatiefondsen.
- preventief: minimabeleid gericht op het voorkomen van armoede. Voorbeelden: budgetteringscursussen en werken met risicoprofielen.
- activerend: minimabeleid gericht op het activeren en zo mogelijk toeleiden naar arbeid. Voorbeelden: reïntegratie- en activeringstrajecten, maar ook peer to peer-dienstverlening (minima leren andere minima hoe om te gaan met een laag inkomen).

De meeste sociale diensten typeren het gevoerde minimabeleid als inkomensondersteunend, vooral kleinere gemeenten geven dit in meerderheid aan. Grotere gemeenten geven vaker aan een activerend minimabeleid te voeren of een combinatie van de verschillende vormen van minimabeleid toe te passen.

C. Armoedeval

Armoedeval ontstaat wanneer door een toenemend inkomen voorliggende voorzieningen en andere inkomensregelingen komen te vervallen, waardoor men er uiteindelijk netto op achteruit gaat. Het algemene beeld is dat armoedeval reïntegratie en activering tegenwerkt. Opvallend is echter dat het SCP en het CBS in de “Armoedemonitor 2007” niet tot die conclusie komen. Zij schrijven hierover:

“De “armoedeval” kan het voor mensen financieel onaantrekkelijk maken om te gaan werken, maar blijkt in de praktijk weinig effect te hebben. Het ontvangen van inkomensvoorzieningen zoals huursubsidie, aanvullende bijstand, kwijtschelding lokale heffingen en Wtots (Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten) heeft nauwelijks invloed op het zoeken naar en vinden van een betaalde baan....Van een armoedeval kan sprake zijn als mensen ervan afzien (meer) te gaan werken omdat zij er, als gevolg van een (gedeeltelijk) verlies van hun aanspraken op bijvoorbeeld huurtoeslag, weinig of niets in inkomen op vooruit gaan. Het gedrag van niet-werkenden lijkt in de praktijk echter niet te worden beïnvloed door de armoedeval. In 2005 zochten ontvangers van regelingen als huursubsidie (inmiddels huurtoeslag) of kwijtschelding van lokale heffingen even vaak en even intensief naar betaald werk als niet-ontvangers. Ook was de kans dat men aan het werk kwam, voor beide groepen vrijwel even groot.”

Het algemene beeld is echter dat armoedeval wel als beletsel wordt ervaren. Voor een deel van de groep die afhankelijk is van een WWB-uitkering en / of bijzondere bijstand blijft de armoedeval een reden om niet in actie te komen of deze te vergroten. De gemeente moet alle binnen haar mogelijkheden liggende middelen toepassen om zoveel mogelijk mensen (verder) te activeren. Uitgaande van de eerder benoemde norm in paragraaf 2.2 dat de armoedeval minimaal moet zijn

en het liefst nihil, zien de rekenkamercommissies de toepassing van een glijdende schaal in bijdragen c.q. premies waardoor armoedeval wordt voorkomen, als een mogelijk oplossing voor dit gegeven.

Een opmerking dient nog geplaatst te worden met betrekking tot de relatie armoedeval en categoriaal beleid. Categorieaal beleid houdt in dat de gemeente de bevoegdheid heeft een algemene regel op te stellen voor het voorzien in inkomensaanvulling voor een bepaalde doelgroep. De WWB geeft deze ruimte alleen voor de groepen chronisch zieken, gehandicapten, ouderen en sinds 1 januari 2009, gezinnen met kinderen. In de memorie van toelichting van de WWB staat beschreven dat categoriaal beleid ongewenst is, daar deze bijdraagt aan de armoedeval. Hoe meer inkomensaanvullingen mogelijk zijn voor bijstandsgerechtigden, hoe groter de armoedeval wordt.

D. Niet-gebruik van minimaregelingen

In “De onbereikte minima, 2006” van het SCP en in de handreiking voor gemeenten van Stimulansz en SGBO “Het gemeentelijk armoedebeluid 2006-2010” en de Armoedemonitor 2007 worden diverse oorzaken genoemd voor het niet-gebruik van inkomensafhankelijke voorzieningen. Los van redenen zoals schaamte en trots, wordt door de doelgroep ook gemeld dat zij de aanvraag als omslachtig, moeilijk en ingewikkeld ervaren. Verder geven niet-gebruikers aan dat ze de regelingen niet of nauwelijks kennen. Tegengesteld aan de verwachting geeft een deel niet-gebruikers aan dat zij de regeling niet nodig hebben om rond te komen. Een laatste opvallende bevinding is dat een groot deel van de niet-gebruikers - ten onrechte - meent geen recht te hebben op de inkomensvoorzieningen.

De genoemde handleiding draagt ook ideeën aan om dit gegeven aan te pakken, namelijk door het versimpelen van regelingen, het vergroten van de bekendheid met de regelingen, inzicht in de doelgroep te vergroten door bestandskoppeling en het ondersteunen van cliënten bij het indienen van een aanvraag. Buiten de handleiding zijn er naar aanleiding van andere onderzoeken binnen diverse gemeenten ook andere aanbevelingen gedaan, zoals huisbezoek door voorlichters, al dan niet beperkt tot ouderen. Sommige methoden om niet gebruik tegen te gaan staan echter op gespannen voet met de privacywetgeving en de privacybeleving van mensen, zoals bestandskoppeling en het huisbezoek. Artikel 64 WWB geeft aan welke instanties verplicht zijn desgevraagd kosteloos opgaven en inlichtingen te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de WWB. Dit zijn onder andere de Belastingdienst, zorgverzekeraars, pensioenfondsen, KvK (tegen betaling), UWV, CWI (per 1 januari 2009 gefuseerd met UWV en werkzaam onder de naam UWV WERKbedrijf), SVB en de Informatie Beheer Groep, al dan niet door tussenkomst van het Inlichtingenbureau. Enkele gemeenten hebben al gebruik gemaakt van het Bureau Kwiz om de doelgroep beter in beeld te krijgen, aangezien onvoldoende inzicht in de doelgroep één van de redenen is dat niet iedere potentiële klant bereikt wordt.

De Stichting Inlichtingenbureau is in 2001 opgericht door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met als primaire doel het ondersteunen van gemeenten bij de rechtmatigheidscontrole op bijstandsuitkeringen. Rechtmatigheidscontrole houdt in dat wordt onderzocht of iemand recht heeft op een bijstandsuitkering en wat de hoogte van de eventuele uitkering zou moeten zijn. Het Inlichtingenbureau levert aan gemeenten gegevens over verzekerden die een betalingsachterstand hebben van meer dan twee maanden. Het inlichtingenbureau levert ook informatie over bijstandsccliënten die geen huur-, zorg- en/of kinderopvangtoeslag hebben aangevraagd of mensen die een gedeeltelijke Wet via of Wao-uitkering krijgen en mogelijk recht hebben op aanvullende bijstand. Om al deze gegevens in kaart te brengen, wisselt het Inlichtingenbureau gegevens uit met het UWV, de Informatie Beheer Groep, de Dienst Justitiële Inrichtingen, de Belastingdienst, de SVB, de zorgverzekeraars en met gemeenten onderling. Het nadeel van het Inlichtingenbureau is dat zij enkel individuele gegevens na aanlevering nakijkt, maar niet op voorhand gegevens verstrekt aan de gemeente over mogelijke klanten.

Op de site “bereken uw recht” van Stimulansz en Nibud, kunnen mensen zelf berekenen waarop zij recht hebben. De site berekent de toeslagen met betrekking tot de landelijke regelingen. Gemeentelijke regelingen worden alleen voor zover bekend bij de site weergegeven. Tevens is er nog een site “rechttopgeld” die aangeeft welke regelingen van toepassing kunnen zijn op iemands situatie. Ook hier geldt dat de landelijke regelingen hierin verwerkt zijn en de gemeentelijke regelingen alleen voor zover bekend. De site “rechttopgeld” is zeer breed van opzet en bevat naast eerdergenoemde informatie ook tips over geldzaken, mogelijkheden tot bezuinigen en links naar andere sites met behulp waarvan mensen allerlei zaken goedkoop of zelfs gratis kunnen krijgen.

E. Maatwerk en bijzondere bijstand

Er is op twee manieren sprake van maatwerk binnen de WWB. Enerzijds het individuele maatwerk, waarbij iedere cliënt apart wordt bekeken en de nodige middelen onder andere in de vorm van bijzondere bijstand, op de behoeften worden afgestemd, en anderzijds het maatwerk middels gemeentelijk beleid. Iedere gemeente is vrij om het minimebeleid binnen de kaders van de WWB naar eigen inzicht in te richten, hetgeen kan leiden tot ongelijkheid binnen de regio, daar een bijstandsgerechtigde in gemeente X het “slechter” kan treffen dan in een naburige gemeente Y. Voor een dergelijk belangrijk onderwerp lijkt dit onwenselijk, echter dit kan alleen door samenwerking en overleg tussen gemeenten geminimaliseerd worden.

De bijzondere bijstand is één van de belangrijkste gemeentelijke instrumenten voor inkomensondersteuning. Degene die als gevolg van bijzondere individuele omstandigheden wordt geconfronteerd met noodzakelijke bestaanskosten, waarin de algemene bijstand niet voorziet en die de aanwezige draagkracht te boven gaan, heeft recht op bijzondere bijstand (art. 35 WWB). Dit geldt voor iedereen, ongeacht de inkomstenbron.

Individuele bijzondere bijstand is een open eindregeling, hetgeen inhoudt dat een aanvraag niet mag worden afgewezen op grond van het feit dat het budget ontoereikend is. Aangezien gemeenten zelf invulling mogen geven aan het beleid over bijzondere bijstand, is het de vraag of het beschikbare budget bepalend is voor het ontwikkelen hiervan.

Nieuwe meubels en weekje vakantie vaak buiten bereik lage inkomens

Naast betalingsachterstanden ervaren huishoudens ook andere financiële beperkingen.

Van de huishoudens met een laag inkomen hadden zes op de tien onvoldoende geld voor het vervangen van versleten meubels en kon er bij ruim de helft ook geen weekje vakantie vanaf. Bijna vier op de tien kwamen geld te kort voor het regelmatig kopen van kleren en bijna drie op de tien konden vanwege deze reden hun familie of kennissen niet op een etentje bij hun thuis uitnodigen. Verder had één op de tien onvoldoende geld voor een warme maaltijd om de andere dag en een even groot aandeel had te weinig om het huis goed te verwarmen. In totaal maakten zeven op de tien minder welvarende huishoudens melding van ten minste één van de genoemde financiële beperkingen.

Bron: Armoedebericht 2008, CBS - SCP

Gemeenten hebben, zoals gezegd, een zekere mate van beleidsvrijheid bij de uitvoering van de individuele bijzondere bijstand. Zo kunnen ze bij de uitvoering rekening houden met:

- de hoogte van het vrij te laten vermogen dat onder andere is opgebouwd uit spaartegoeden en het vermogen in eigen woning,
- de wijze waarop de draagkracht wordt berekend, het al dan niet hanteren van een drempelbedrag en het gegeven of het drempelbedrag zelf nog wordt vergoed,
- het hanteren van een eigen bijdrage en de hoogte hiervan,
- en het definiëren van “noodzakelijke kosten”, waarbij artikel 14 WWB aangeeft welke kosten in ieder geval niet hiertoe gerekend worden, te weten voldoening alimentatieverplichting, betaling boete, geleden of toegebrachte schade, vrijwillige premiebetaling publiekrechtelijke verzekering, medische kosten bij ontwikkelings-geneeskunde.

Aan het toepassen van een drempelbedrag, kleven enkele voor- en nadelen. Om de kosten van de aanvragen te beperken is het hanteren van een drempelbedrag, waarbij het totaal aantal aanvragen van een individu pas in behandeling worden genomen na het overstijgen van de drempel, gunstig. Hiermee wordt namelijk voorkomen dat er veel administratieve kosten worden gemaakt voor vergoeding van (zeer) kleine bedragen. De gemeente kan zelf bepalen bij welke doelgroepen het drempelbedrag wel en niet wordt toegepast, al dient de gemeente dan eventueel onderscheid tussen de doelgroepen objectief te kunnen rechtvaardigen. Een reden om het drempelbedrag niet te hanteren kan de omvang van het niet-gebruik van bijzondere bijstand zijn. Klanten voelen zich belemmerd om een aanvraag te doen en men kan daardoor in een slechtere positie terechtkomen. Een andere reden kan zijn dat niet

iedere potentiële cliënt de financiële ruimte heeft het geld voor te schieten totdat men de drempel heeft bereikt.

E.1. Extra aandacht voor kinderen

Onderzoeken door het SCP en CBS hebben aangetoond dat kinderen extra aandacht behoeven binnen het minimabeleid. Met name gezinnen bestaande uit een alleenstaande met kinderen hebben de minste bestedingsmogelijkheden. Om de situatie van de kinderen te verbeteren zijn al plannen ontwikkeld, zoals het toestaan van categoriaal beleid voor gezinnen met kinderen als het gaat om voorzieningen gericht op participatie en ontwikkeling. Betreffende participatie stelt het kabinet in 2008 en 2009 jaarlijks 40 miljoen euro extra ter beschikking om te bereiken dat meer kinderen uit arme gezinnen kunnen deelnemen aan sport, cultuur of andere activiteiten. De extra middelen worden toegevoegd aan de algemene uitkering van het Gemeentefonds. In de memorie van toelichting van de betrokken wijzigingswet (Wet decentralisering langdurigheidstoelage en op bevordering van maatschappelijke participatie gerichte ondersteuning huishoudens met schoolgaande kinderen) wordt aangegeven deze bijstand zo veel mogelijk in natura te verstrekken om deze zo veel mogelijk ten goede te laten komen aan de kinderen zelf.

Ondanks dat ouders afhankelijk zijn van de bijstand en / of geen werk hebben, kunnen kinderen wel werkzaam zijn en op die wijze extra geld binnen brengen in het gezin. Per gemeente wordt ook hier verschillend mee omgegaan met betrekking tot het vaststellen van de hoogte van de bijstand, de één telt het bij het gezinsinkomen en de ander laat het vrij. Stichting de Pijler stelt dat verdiensten van kinderen vrijgesteld moeten worden en niet meer worden gekort op de uitkering van de ouders. Het moet voor de kinderen mogelijk zijn om te werken en te ervaren dat je hier geld mee kunt verdienen en met dat geld iets kunt doen.

F. Regeldruk en handhaving

In de memorie van toelichting van de WWB wordt aangegeven dat vermindering en vereenvoudiging van regels en terugdringing van rapportageverplichtingen van gemeenten moeten zorgen voor een aanzienlijke vermindering van de bureaucratie en daarmee voor een geringere belasting van de gemeenten. Dit is tegenstrijdig met de inrichting van de bijzondere bijstand en de eis allerlei gegevens (al dan niet regelmatig terugkerend) vast te leggen en te controleren om fraude tegen te gaan. Volgens de memorie van toelichting past het niet in het kader van maatwerkprincipe dat burgemeester en wethouders bijzondere bijstand verlenen aan personen bij wie niet is vastgesteld of de betreffende kosten in het voorliggende individuele geval ook daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Er dient dus altijd een toetsing van de omstandigheden van het individuele geval plaats te vinden. Er is al afgeweken van deze werkwijze door categoriaal beleid door de gemeente voor chronisch zieken, gehandicapten en ouderen toe te staan. Vanaf 1 januari 2009 heeft er een verdere versoepeling plaats gevonden. Vanaf die datum mag de gemeente voorzieningen gericht op participatie

en ontwikkeling (zoals onderwijsgerelateerde kosten) voor gezinnen met kinderen verstrekken zonder dat in het individuele geval de noodzaak wordt vastgesteld en zonder te controleren of de kosten daadwerkelijk gemaakt zijn. Deze bijstand moet in natura worden verstrekt om deze zoveel mogelijk ten goede te laten komen aan de kinderen zelf, tenzij dit de doelmatigheid van de uitkering in de weg staat. Gemeenten mochten in 2008 vooruitlopen op deze nieuwe wetgeving.

Door de nadruk van het Rijk op individueel maatwerk door de gemeente en het verbod op collectieve regelingen in het armoedebeleid, worden gemeenten geconfronteerd met hoge uitvoeringskosten. Iedere aanvraag moet immers apart, uitgebreid en eventueel elk jaar opnieuw behandeld worden. Hoe hoog de uitvoeringskosten van de diverse regelingen zijn, is moeilijk te achterhalen, maar deze zijn naar alle waarschijnlijkheid hoog in verhouding tot de kosten van de regelingen zelf. Het moeten leveren van individueel maatwerk is, behalve voor de gemeenten, ook voor de klanten een belasting, aangezien zij steeds opnieuw aanvragen moeten doen en de daarvoor benodigde gegevens moeten aanleveren. Stichting de Pijler schrijft hierover: "Want is het werkelijk nou zo erg dat categoriale bijstand soms niet wordt gebruikt voor het doel waarvoor het in het leven is geroepen, als het gebruik van categoriaal beleid ook betekent dat de middelen die nu opgaan aan de bureaucratische rompslomp van het individuele maatwerk rechtstreeks ten goede kunnen komen aan de minima zelf." Als mogelijke oplossing voor het terugdringen van de papieren rompslomp draagt de stichting het gebruik van twee soorten formulieren aan; een uitgebreid aanvraagformulier en een vervolgformulier voor specifieke gegevens die nodig zijn voor een bepaalde regeling.

G. Relatie met andere beleidsterreinen

Armoede hangt samen met andere beleidsterreinen die invloed kunnen hebben op enerzijds toe- of afname van het aantal minima en anderzijds op de mogelijkheden die minima hebben om hun positie te verbeteren. In de eerste categorie valt bijvoorbeeld het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten, omdat vroegtijdige schoolverlaters in de regel weinig kans van slagen hebben op de arbeidsmarkt en zodoende snel in de bijstand belanden en daarin blijven. Ook het bestrijden van analfabetisme kan in dit kader genoemd worden; vanwege de schaamte is hier ook vaak sprake van sociaal isolement.

De tweede categorie is ruimer vertegenwoordigd. Een belangrijk beleids-terrein is daarbij de uitvoering van de Wmo, waarbij participatie in de samenleving voorop staat. De meest praktische oplossing voor het tegengaan van armoede is betaald werk, dat echter niet voor een ieder is weggelegd. Geen werk hebben kan leiden tot sociale armoede en in het kader hiervan, en wellicht ook in het kader van het opdoen van benodigde ervaring om de kans binnen de arbeidsmarkt te vergroten, is vrijwilligerswerk een goede optie. Geheel onbetaald hoeft dit niet te gebeuren. Gemeenten mogen de vergoedingen die personen krijgen uit vrijwilligerswerk vrijlaten. Hiermee wordt bedoeld dat deze inkomsten

niet afgetrokken worden van de uitkering, hetgeen stimulerend kan werken voor potentiële aspirant-vrijwilligers.

Een andere taak binnen de Wmo die aan armoedebeloid gerelateerd is, is de ondersteuning van jongeren. Onderdelen hiervan kunnen ook verwoord zijn in een apart jeugdbeleid, maar de kern is dat er aandacht moet zijn voor jeugdigen waar het niet zo goed mee gaat, bijvoorbeeld als gevolg van opvoed- en opgroei problemen in gezinnen, waarbij een slechte financiële situatie vaak mede oorzaak is van maatschappelijk isolement. Verder streeft men binnen de Wmo naar één loket: cliënten melden zich bij het loket van de gemeente en worden daar geholpen met alle zaken die gerelateerd zijn aan de Wmo. Binnen dit loket is ook ruimte voor inkomensondersteuning, aangezien men voor aanvragen binnen de Wmo al veel informatie verschaft die aanleiding kunnen geven tot aanvraag van inkomstenvoorzieningen. De Wmo heeft direct invloed op het beschikbare inkomen van de cliënt als het gaat om de eigen bijdragen die door de gemeenten worden vastgesteld en de kosten die verbonden zijn aan individuele voorzieningen indien men deze zelf moet betalen.

Andere beleidsterreinen binnen de tweede categorie zijn het huisvestingsbeleid, waarbij de gemeente deels in de hand heeft hoeveel betaalbare woningen ter beschikking zijn, en het inburgeringsbeleid van oud- en nieuwkomers, waarbij onder andere voorlichting in inkomensvoorzieningen van belang zijn.

H. Schuldhelp

Het ministerie van Sociale Zaken en Welzijn heeft een “Monitor Betalingsachterstanden” laten opstellen waarin wordt aangegeven hoe groot het aantal huishoudens met betalingsachterstanden is, wat de kenmerken zijn van de betalingsachterstanden en welke achtergrondkenmerken de huishoudens met betalingsachterstanden hebben. Uit de monitor blijkt dat mensen die niet werken, alleenstaande ouders en allochtonen veel vaker schulden hebben dan gemiddeld. Ook jongeren, laagopgeleiden en mensen met een inkomen onder de 2000 euro per maand (ongeveer modaal inkomen) hebben meer schulden, maar minder vaak dan de eerste groep.

Om schuldhelpverlening optimaal te kunnen toepassen, is samenwerking tussen verschillende partners noodzakelijk. Zo kan men het Inlichtingenbureau inschakelen voor informatie over premieachterstand en niet-gebruik zorgtoeslag gemeente. Het Inlichtingenbureau levert aan de gemeenten gegevens over verzekerden die een betalingsachterstand hebben van meer dan twee maanden. Deze levert ook informatie over bijstandsccliënten die geen huur-, zorg- en/of kinderopvangtoeslag hebben aangevraagd. Overige partners die in het kader van schuldhelpverlening belangrijk zijn, zijn de woningverenigingen, energieleveranciers, waterleveranciers en ziektekostenverzekeraars. Met deze partners kunnen afspraken gemaakt worden zodat tijdig gesignaleerd wordt wanneer een problematische schuldensituatie dreigt te ontstaan. In het kader van “beter voorkomen dan genezen” valt tevens goede

voorlichting en educatie. Het Nibud biedt cursussen aan hoe om te gaan met geld. Deze zijn niet alleen noodzakelijk voor mensen die al in een schuldhulptraject zitten, maar voor een ieder die moeite heeft geldzaken goed te organiseren, om te voorkomen dat men in een problematische schuldensituatie terecht komt.

I. Varia regelingen en voorzieningen

Inkomensvoorzieningen vloeien niet alleen voort uit de WWB en hebben ook niet allemaal de vorm van een financiële bijdrage. Er bestaan landelijk gezien diverse regelingen, uitgevoerd door de Belastingdienst, Sociale Diensten, UWV, CWI (thans UWV WERKbedrijf), IB-GROEP en SVB, welke zijn weergegeven in bijlage 3. Dit betreffen allemaal financiële regelingen. Niet alleen genoemde instanties dragen zorg voor inkomensvoorzieningen in financiële zin, ook andere instellingen, veelal stichtingen, dragen hier (financieel en niet-financieel) een steentje in bij. In Limburg (een aantal hiervan werken landelijk) zijn onder andere de volgende actief:

- Noodfonds Carmen van Stichting de Pijler. Via dit fonds kunnen mensen, zonder verder onderzoek en het invullen van formulieren, een bedrag ontvangen indien zij zich in een acute noodsituatie bevinden. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op het vervangen van witgoed, schoolkosten, dreiging energie-afsluiting door betalingsachterstand, noodzakelijke kleding, fiets om naar school te gaan. De aanvragen komen binnen via intermediairs.
- Stichting Daadkracht. Deze stichting verzamelt via donoren geld en probeert acute nood bij mensen te ledigen, zonder formaliteiten. Ook deze stichting werkt via intermediairs.
- Het Jeugdsportfonds. Deze ondersteunt minima met een inkomen tot 105 % van de bijstandsnorm in kosten voor sportabonnement (inclusief kleding en schoeisel). Jeugdsportfonds krijgt geld via donaties. Doel van het Jeugdsportfonds is kinderen die gemotiveerd zijn om te sporten maar dit niet kunnen, een sportkans te bieden.
- Stichting Leergeld. Hun missie is het helpen verbannen van de uitsluitingsproblematiek van schoolgaande kinderen, die vanwege onvoldoende financiële middelen, tekort komen in hun ontwikkeling van kennis en sociale vaardigheden en zodoende hun potentieel onvoldoende kunnen ontwikkelen. De stichting geeft zowel financiële als materiële hulp op het moment dat regelingen van de overheid niet (meer) voldoende ruimte bieden. De bijdragen hebben betrekking op: school, ouderbijdrage, leermiddelen, sportkleding, schoolreizen / werkweken / excursies, overblijfkosten, sportclub, muzische vorming, kindervakantiewerk, en activiteiten die eraan bijdragen dat kinderen zich kunnen ontplooien.

Buiten bovengenoemde, die grotendeels gericht zijn op financiële bijdragen, zijn er ook nog een aantal instanties te benoemen die op materieel en sociaal vlak hulp verlenen. Deze zijn:

- Kerken. Het Bisdom Roermond constateert dat met name gedurende tijdstippen dat de professionele instellingen gesloten zijn, te weten in avonduren en weekends, maar ook rond vakantieperiodes de hulpvraag het grootst is.
- Vincentiusverenigingen, armenbesturen en diaconale werkgroepen. Hier wordt de eerste nood opgelost, waarbij vervolgens, vaak opnieuw, de hulpvrager in contact wordt gebracht met professionele hulpverleningsinstanties. Vaak gaat het om uiterst complexe situaties, waarin mensen, maar vaak ook hulpverleners, geen uitweg zien of waarbij hulpverleners slechts op deelterreinen kunnen helpen.
- De Kledingbank. Op verwijzing van bepaalde hulpverleners kunnen hulpvragers een afspraak maken, waarna ze op vertoon van een geldig legitimatiebewijs en tegen inlevering van de verwijzing van de hulpverlener, kleding en schoeisel kunnen krijgen volgens een vooraf vastgestelde procedure. De kleding en het schoeisel zijn gratis. Naast de provinciale subsidie ontvangt de Kledingbank geld van gemeenten, afhankelijk van het aantal klanten.
- De Voedselbank. Ingezamelde producten worden wekelijks verdeeld onder particuliere gezinnen en organisaties die aan de door de Voedselbank geformuleerde criteria voldoen. De hulp van de Voedselbank is tijdsgebonden, namelijk met een maximum van 3 jaar (gekoppeld aan de maximale periode van een schuldsanering). Verwijzing vindt plaats via aangewezen instanties. De ontvanger dient het pakket zelf op te halen op een door de Voedselbank vastgestelde dag en locatie. Voedselpakketten zijn enkel bedoeld als noodhulp voor mensen die voor kortere of langere tijd financieel echt niet rond kunnen komen. De Voedselbank heeft hiervoor grensbedragen met betrekking tot het besteedbaar inkomen vastgesteld.
- Stichting Kico. De Stichting voorziet c.q. verzorgt vakanties op vaste locaties in het land voor kinderen tussen de 6 en 15 jaar, die door omstandigheden niet de kans krijgen om onbezorgd op te groeien zoals elk kind dat verdient. De Kico-vakanties en -weekenden zijn er speciaal op ingericht om deze kinderen even lekker gewoon kind te laten zijn. De doelgroep is heel divers en omvat onder andere ook kinderen uit armoedegezinnen, zoals bijstandgezinnen en gezinnen met een schuldsanering.

Deze instanties financieren hun mogelijkheden met behulp van giften en bijdragen van overheidsinstanties. Ook gemeenten kunnen deze instanties financieel ondersteunen door subsidies aan hun te verstrekken. Daarnaast zijn verschillende instanties uitstekende leerwerkplekken zoals de Kledingbank, de Voedselbank, stichting Kico

en de hierna te benoemen kringloopwinkels, die veel baat hebben bij de inzet van vrijwilligers en / of goedkope werkrachten.

- Kringloopwinkels. Zij ondersteunen niet met financiële of materiële bijdragen, maar zij bieden wel de gelegenheid om “dure” goederen voor een relatief lage prijs te kunnen aanschaffen.

Tot slot een opsomming van mogelijke regelingen die de gemeente rechtstreeks ter beschikking staan. Een aantal hebben reeds de revue gepasseerd, maar voor de overzichtelijkheid worden ze hier nogmaals benoemd.

- Langdurigheidstoeslag. Langdurigheidstoeslag wordt eenmaal per jaar verstrekt aan een persoon tussen 21 jaar en 65 jaar oud, die langdurig een laag inkomen en geen in aanmerking te nemen vermogen als bedoeld in artikel 34 WWB heeft en geen uitzicht heeft op inkomensverbetering. De gemeenten moeten in de verordening regels stellen met betrekking tot de hoogte van de toeslag en de invulling van de begrippen langdurig, laag inkomen en gebrek aan arbeidsmarktperspectief. Bij toekenning kan de gemeente onder andere laten meewegen of er sprake is van verwijtbare gedragingen.
- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen. Dit is geen taak van de afdeling Sociale Zaken binnen de gemeente, die een directe rol speelt bij inkomensvoorzieningen, maar van de afdeling Belastingen. Grondslag voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen is artikel 26 Invorderingswet 1990 en artikel 255 Gemeentewet. De gemeenten kunnen zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen en in hoeverre deze worden kwijtgescholden. Kwijtschelding geldt als voorliggende voorziening voor de bijzondere bijstand. Op grond van artikel 15 WWB mag er geen bijzondere bijstand worden verleend voor de betaling van gemeentelijke belastingen. Kwijtschelding kan ook worden verleend voor rijksbelastingen zoals inkomstenbelasting en loonbelasting en voor waterschapsbelastingen, maar dit is ligt buiten de verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente kan natuurlijk wel de cliënt ondersteunen door middel van verwijzing en/of hulp bij de aanvraag.
- Duurzame gebruiksgoederen. Inrichtingskosten en kosten van duurzame gebruiksgoederen behoren volgens constante jurisprudentie tot de kosten die uit de norm betaald moeten worden. Wanneer er niettemin reden is tot bijstandverlening, kan de bijstand “om niet” of als lening worden verstrekt. Het ministerie van SZW en de VNG stimuleren gemeenten om de bijstand zo veel mogelijk om niet te verstrekken in verband met de beperkte afloscapaciteit van mensen met een minimuminkomen. Verder kan overwogen worden om het bedrag dat ter beschikking wordt gesteld, rechtstreeks aan de leverancier van het goed te verstrekken, zodat zeker is dat het voor het benodigde goed gebruikt wordt en niet voor iets anders. Een andere optie is gebruik te maken van kringloopwinkels, waarbij cliënten een bon

krijgen van de gemeente met het recht het betreffende apparaat gratis af te halen bij de kringloopwinkel.

- Categoriale regelingen. De WWB verbiedt in principe collectieve inkomensregelingen, maar maakt voor een aantal doelgroepen hierop een uitzondering. Dit betreffen de groepen chronisch zieken, gehandicapten en ouderen. Vanaf 1 januari 2009 is de groep gezinnen met kinderen daaraan toegevoegd met betrekking tot kosten voor ontwikkeling en participatie.
- Collectieve ziektekostenverzekering. De gemeente kan in onderhandeling treden met een zorgverzekeraar, zodat cliënten tegen een gunstige prijs gebruik kunnen maken van een ziektekostenverzekering. De gemeente kan daarnaast bepalen een aanvullend bedrag te verstrekken aan cliënten die hiervan gebruik maken.
- Bijzondere bijstand. Dit is een ruim begrip daar er diverse soorten vergoedingen c.q. verstrekkingen onder dit begrip kunnen worden gebracht, zoals bijvoorbeeld de eerder besproken duurzame gebruiksgoederen. Bijzondere bijstand maakt het mogelijk financieel te ondersteunen in bepaalde medische kosten (bijvoorbeeld aanschaf bril, lenzen) of kosten met betrekking tot participatie, zowel sociaal, cultureel als op het gebied van sportactiviteiten. De mogelijkheden zijn legio, zoals vergoeding van of bijdrage in de kosten van: abonnement bibliotheek, kaartjes theater of popconcert, abonnement sportvereniging / muziekvereniging, lesgeld muziekschool, abonnement krant / tijdschrift, computer / internetverbinding, zwemlessen, fiets, computer-cursus, rechtsbijstand.

Bijlage 2. Voorbeeld Nibud minimuminkomen

Minimumvoorbeeldbegroting voor enkele huishoudentypen, juli 2008

	Alleenstaande (23-64 jaar)	Twee volwassenen (23-64 jaar)	Twee volwas- senen met twee kind. (6 en 14 jaar)	Alleenst. ouder met twee kinderen (6 en 14 jr)
<i>euro per maand</i>				
Inkomen				
Minimuminkomen	850	1 215	1 215	1 093
Vakantietoeslag	41	59	59	53
Kindertoeslag	-	-	83	83
Kinderbijslag	-	-	182	182
Tegemoetkoming schoolkosten	-	-	50	50
Zorgtoeslag	46	123	123	46
Belastingteruggaaf (ziektek./TBU)	2	8	11	3
Totaal inkomsten	939	1 405	1 723	1 510
Uitgaven				
Huur ¹⁾ of hypotheek	204	204	204	204
Gas en andere brandstoffen	48	48	74	74
Elektriciteit	25	39	62	51
Water	8	12	21	17
Heffingen ²⁾	*	*	*	*
Telefoon, kabel en internet	46	46	46	46
Verzekeringen	127	249	249	131
School- en studiekosten	0	0	58	58
Contributies en abonnementen	*	*	*	*
Vervoerskosten (abonn. etc.)	*	*	*	*
Vaste lasten	458	598	714	581
Kleding	48	96	160	117
Inventaris, onderhoud huis, tuin	90	99	120	109
Extra ziektekosten	18	35	43	26
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*
Uitgaan	*	*	*	*
Vakantie en weekenden	*	*	*	*
Reserveringsuitgaven	156	230	323	252
Voeding	163	284	398	333
Roken	*	*	*	*
Was- en schoonmaakartikelen	8	10	15	13
Persoonlijke verzorging	19	38	67	48
Huishoudelijke hulp e.d.	*	*	*	*
Huisdieren	*	*	*	*
Diversen (postzegels, bloemen)	18	21	26	23
Geschenken, donaties	*	*	*	*
Strippenkaart, fiets	12	24	45	33
Huishoudgeld	220	377	551	450
Voor de met * gemerkte posten ³⁾	105	200	135	227

1) Eventueel ontvangen huurtoeslag is verrekend met de huur.

2) Kwijtschelding bij minimuminkomen.

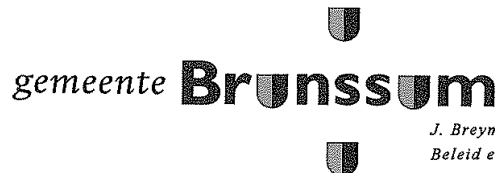
3) De uitgaven aan deze posten zijn berekend als het saldo van het totale inkomen en de gespecificeerde bedragen voor vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudgeld.

Bron: Nibud.

Bijlage 3. Overzicht regelingen en voorzieningen

Aanvullende alleenstaande-ouderkorting
Aanvullende combinatiekorting
Adoptieverlof
Algemene heffingskorting
Algemene kinderbijslagwet (AKW)
Algemene nabestaandenwet (ANW)
Algemene ouderdomswet (AOW)
Alleenstaande-ouderkorting
Belastingaftrek buitengewone uitgaven
Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz)
Bijzondere Bijstand voor minima, gepensioneerden, gehandicapten en/of zieken (WWB)
Calamiteitenverlof
Combinatiekorting
Huurtoeslag
Kinderopvangtoeslag
Kortdurend zorgverlof
Kraamverlof
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
Langdurend zorgverlof
Langdurigheidstoeslag (WWB)
Levensloopregeling
Mantelzorgcompliment
Onbelaste vrijwilligersvergoedingen
Onbetaald verlof
Ouderschapsverlof(korting)
Tegemoetkoming conflictbemiddeling
Tegemoetkoming onderhoudskosten thuiswonende gehandicapte kinderen (TOG)
Tegemoetkoming Studiekosten – Ouders
Tegemoetkoming Studiekosten – Scholieren
Toeslagenwet (TW)
Werkloosheidwet (WW)
Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)
Wet beperking export uitkeringen (Wet BEU)
Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (WAJONG)
Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)
Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)
Wet socialezekerheidsrechten gedetineerden (WSG)
Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)
Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA)
Ziektewet(ZW)
Zorgtoeslag
Zwangerschaps- en bevallingsuitkering zelfstandigen (ZEZ-rgeling)
Zwangerschapsverlof

Bijlage 4. Bestuurlijk reactie college Brunssum

VERZONDEN 03 DEC. 2009

J. Breyman
Beleid en strategie

Rekenkamercommissies Parkstad Limburg,
t.a.v. mevrouw N. Demas
Postbus 200
6400 AE HEERLEN

Datum 23 november 2009
Uw brief van 15 oktober 2009
Uw kenmerk
Ons kenmerk 2009/18539
Bijlage(n)
Onderwerp Bestuurlijk hoor en wederhoor rapport minimabeleid

Postadres
Postbus 250
6440 AG Brunssum
Bezoekadres
Bestuurscentrum
Lindeplein 1
Telefoon
(045) 5278555
Fax
(045) 525 9879
E-mail
gemeente@brunssum.nl
Internet
<http://www.brunssum.nl>
Bank
BNG nr. 28.50.01.523 t.n
Gemeente Brunssum

Geachte mevrouw Demas,

In antwoord op uw brief van 15 oktober jl., waarin u verzoekt om onze bestuurlijke zienswijze op het conceptrapport minimabeleid deel ik u mede, dat ons college van burgemeester en wethouders d.d. 17 november jl. kennis heeft genomen van de conclusies en aanbevelingen uit het rapport.

Burgemeester en wethouders zijn verheugd over uw overwegend positief oordeel over het in de BOL-gemeenten gevoerde minimabeleid en de vergaande beleidsafstemming tussen de betrokken gemeenten. Uw oordeel is voor onze gemeente een bevestiging, dat wij op de goede weg zijn. De aanbevelingen uit uw rapport zullen wij betrekken bij de herijking van het armoedebeleid, waarmee wij begin 2010 aan de slag zullen gaan. De resultaten van een onderzoek naar de effecten van het huidige minimabeleid, de zgn. minima-effectrapportage van het Nibud, zullen hierbij eveneens worden betrokken.

Na overleg met ISD BOL hebben wij de volgende inhoudelijke opmerkingen over het conceptrapport:

- hoofdstuk 3 pagina 6: voor een compleet beeld zou de tabel met de gegevens over 2008 aangevuld moeten worden;
- pagina 9, laatste alinea: de bijdrage in de premie voor de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering geldt pas vanaf 2008
- pagina 10/11, "uitkomst klanttevredenheidsonderzoek. Hier staat dat 44% van de respondenten aangeeft dat de aanvraagprocedure moeilijk is". Uitgaande van het "halfvolle glas" staat hier tegenover, dat 56% van de respondenten de aanvraagprocedure goed vindt! Dat klinkt positiever en laat onverlet, dat wij er alles aan moeten blijven doen om de aanvraagprocedure zo eenvoudig mogelijk te maken;
- op pagina 14, 2^e alinea wordt een onderzoek genoemd naar de mogelijkheden om aan de regelingen verschillende inkomensnormen te koppelen. Welk onderzoek wordt hier bedoeld? Wellicht de MER aan de hand waarvan mogelijk de regelingen worden aangepast?;
- pagina 14/15: acties door ISD BOL n.a.v. onderzoek niet-gebruik van regelingen. S.v.p. toevoegen: vereenvoudiging aanvraagformulier ook voor WWB'ers. Verder is het interne

Parkstad Limburg

werkproces behoorlijk vereenvoudigd en versneld;

- pagina 18 laatste alinea: het concept van de huisbezoeken is gewijzigd en de bredere insteek heeft geleid tot de term "servicegesprek". De huidige werkwijze is te eenzijdig en te beperkt beschreven. De servicegesprekken zijn veel uitgebreider. Het gaat vooral ook om informatieverstrekking (wederzijdse rechten en plichten). De tekst die er nu staat heeft betrekking op een controle-huisbezoek. Dat is iets heel anders;
- pagina 20, 3^e alinea: spreekuur van casemanager van KBL in Landgraaf geldt ook voor Brunssum.
- pagina 23: 1^e alinea. De Ministeriële Regeling in wintermaanden bij betalingsachterstanden bij energieleveranciers: de afgesproken werkwijze is, dat de energieleverancier de klant in de gelegenheid moet stellen om een traject schuldhulpverlening te volgen. In dat geval wordt afsluiting van energie voorkomen. De energieleverancier biedt dit aan. De informatie gaat vervolgens ook naar de gemeente/ISD BOL;
- pagina 26 1^e alinea: de passage: "De rekenkamercommissies willen enkel de zorg uitspreken, dat eventuele organisatorische of uitvoeringsproblemen binnen ISD BOL niet ten koste dienen te gaan van de dienstverlening aan de klanten. Met betrekking tot de uitvoering van het minimabeleid zijn er vooralsnog geen problemen op dit gebied gesignaleerd."

Ons college van B en W verzoekt u deze passage te schrappen, omdat de uitgesproken zorg een situatie betreft, die zich thans niet heeft voorgedaan en zich naar het oordeel van de ISD BOL en onze gemeente ook in de toekomst niet zal voordoen. B en W zijn van mening, dat deze passage afbreuk doet aan het overwegend positieve oordeel van uw rekenkamercommissie;

- pagina 29, 2e alinea, "het feit dat bijzondere bijstand voor andere zaken gebruikt wordt dan waarvoor ze bedoeld is (afbetaling schulden in plaats van bijvoorbeeld maatschappelijke participatie) is één van die signalen. "

Waar komt dit signaal vandaan en wat wordt hiermee bedoeld? Deze opmerking is bovendien in strijd met pagina 18, paragraaf 3.5, waarin staat dat de rekenkamercommissie aangeeft, dat zij het een goede zaak vindt dat er niet gekozen is voor categoriale bijzondere bijstand, om te voorkomen dat het geld voor andere zaken gebruikt wordt. Juist door het vragen van een bewijsstuk wordt voorkomen dat het geld aan andere zaken wordt besteed. Het college van B en W stelt voor om deze zin eveneens te schrappen.

Tot zover onze bestuurlijke reactie en inhoudelijke opmerkingen over het conceptrapport minimabeleid.

Het college van burgemeester en wethouders van Brunssum,
krachtens mandaat,

Directeur dienst Beleid en Strategie,

drs. R.H. Das

Bijlage 5. Bestuurlijk reactie college Landgraaf

Aan Rekenkamercommissie Landgraaf
t.a.v. Dhr. Lemmens
Postbus 200
6400 AE Heerlen

Bijlage(n)	Uw brief van	Uw kenmerk	Postkenmerk	Landgraaf,
	15-10-2009		09.08796	17 november 2009
	30-10-2009		09.09243	

Onderwerp
bestuurlijke reactie rapport minimabeleid

Verzonden op
19 NOV. 2009

Medewerker
R. van Ginneken

Geachte heer Lemmens

Email
mg1@landgraaf.nl

Afdeling
Maatschappelijke
Ontwikkeling

Doorkiesnummer
045-5695287

Bezoekadres
Raadhuisplein 1

Blad
Pagina 1 van 3

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw rapport inzake minimabeleid. We zijn verheugd dat u onderkent dat het minimabeleid in de gemeente Landgraaf goed op orde is. Dit is uiteraard niet alleen onze verdienste. Vanaf het eerste moment hebben we beseft dat de beleidsimplementatie zonder onze partners in het veld niet mogelijk zou zijn. Dit is voor ons dan ook de reden geweest om zowel het contact te zoeken met onze professionele organisaties als met de vrijwilligersorganisaties die contacten hebben met de mensen die we willen bereiken. De netwerkbijeenkomsten, die 2 keer per jaar plaatsvinden, zijn hiertoe een succesvol middel gebleken.

Ons netwerk is inmiddels uitgegroeid naar een vangnet, waarbinnen de vertegenwoordigers kennis hebben gekregen van elkaar en weten wat zij in gezamenlijkheid voor de inwoners van Landgraaf kunnen betekenen. Daarnaast zijn onze netwerkpartners ook intermediair naar de doelgroep voor wat betreft het onder de aandacht brengen van de mogelijkheden in het kader van ons minimabeleid. Het eerste consuminderhuis, een primeur voor Landgraaf, was naar alle waarschijnlijkheid niet tot stand gekomen zonder dit netwerk. Ook de signaalfunctie van de netwerkpartners naar elkaar maar ook naar de gemeente is van grote waarde. Zonder dit gegeven was de zomerregeling, waarbij kinderen een bedrag van € 50,00 hebben gekregen om te benutten tijdens de zomervakantie, nooit tot stand gekomen.

Wat wij hebben proberen te bewerkstellingen is dat mensen die financiële ondersteuning nodig hebben om te kunnen participeren dit niet als een gift maar als een recht zien, zodat schaamte geen rol meer speelt. Met de introductie van

Raadhuisplein 1
Postbus 31000
6370 AA Landgraaf
Tel: 045 - 5695222
Fax: 045 - 5695480
Reknr: 28.50.18.019
www.landgraaf.nl
Email: gemeente@landgraaf.nl

Parkstad Limburg

de gemeentekaarten zijn we erin geslaagd, zoals u in uw rapport concludeert, om het aantal aanvragen te laten toenemen. De stijgende lijn die in 2008 is ingezet heeft zich in 2009 doorgezet, waardoor we voor wat betreft de aanvragen bijzondere bijstand van personen zonder bijstandsuitkering tot en met augustus al boven het totaal van 2008 liggen.

Zoals u opmerkt is het voornemen om te kijken naar mogelijkheden om te werken met verschillende inkomensnormen voor diverse regelingen, zodat niet bij het overschrijden van het inkomen opeens alle ondersteuning wegvalt. De manier waarop de gemeente Heerlen invulling heeft gegeven aan de berekening van de draagkracht zou hierbij wellicht interessant kunnen zijn.

Met betrekking tot schuldhulpverlening en de gemeenschappelijke regeling KBL noemt u als nadeel dat de invloed door de gemeente op de uitvoering wordt beperkt, waardoor opgesteld beleid of doelstellingen op het gebied van schuldhulpverlening mogelijk niet gerealiseerd worden. Het is inherent aan het (via een gemeenschappelijke regeling) op afstand plaatsen van de uitvoering dat er minder invloed is op de uitvoering. Hierbij gaat het echter uitsluitend om de "hoe-vraag" en niet om de "wat-vraag", aangezien dit zowel via ambtelijke als bestuurlijke overleggen (DB en AB) geborgd wordt.

Bijlage(n)

Uw brief van
15-10-2009
30-10-2009
Uw kenmerk

Postkenmerk
09.08796
09.09243

Datum
17 november 2009

Blad

U geeft aan dat de cliëntenraad meldt dat er sprake zou zijn van een wachtlijst. Verderop in uw rapport wordt dit genuanceerd door uw opmerking dat wellicht sprake is van verwarring tussen wachttijd en wachtlijst. Wij hechten er aan, om verwarring op dit punt te voorkomen, om te benadrukken dat er ook in Landgraaf geen sprake is van wachtlijsten. Wel is er sprake van een wachttijd die veroorzaakt wordt door het gegeven dat schuldeisers 3 maanden de tijd hebben om op een verzoek van KBL te reageren.

Naar aanleiding van de opsomming van overige voorziening willen wij onder uw aandacht brengen dat ook in Landgraaf activiteiten voor de jeugd georganiseerd worden. Te noemen vallen hier de activiteiten in het kader van de BOS projecten.

In uw eerste aanbeveling geeft u mee om alle inkomensondersteunende regelingen tussen de deelnemende gemeenten binnen ISD BOL op elkaar af te stemmen om de gelijkheid tussen de burgers te vergroten. Voorop gesteld merken wij op dat het inderdaad ons streven is om dit zoveel als mogelijk te doen. De gemeenten hebben echter uitdrukkelijk de beleidsbepaling aan zichzelf gehouden, om zodoende invulling te geven aan een op de lokale situatie

Raadhuisplein 1
Postbus 31000
6370 AA Landgraaf
Tel: 045 - 5695222
Fax: 045 - 5695480
Reknr: 28.50.18.019
www.landgraaf.nl
Email: gemeente@landgraaf.nl

afgestemd beleid. Dit maakt dat in sommige gevallen sprake zal zijn van verschillen in beleid.

Wij vertrouwen erop u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Burgemeester en Wethouders van Landgraaf,
de Secretaris, de Burgemeester,

Bijlage(n)

Uw brief van
15-10-2009
30-10-2009
Uw kenmerk

Postkenmerk
09.08796
09.09243

Datum
17 november 2009

Blad

Bijlage 6. Nawoord

Rekenkamercommissie Brunssum

College van B&W van de gemeente
Brunssum
Postbus 250
6440 AG Brunssum

Betreft: Nawoord rapport Minimabeleid in Brunssum en Landgraaf

Heerlen, 15 december 2009

Geacht college,

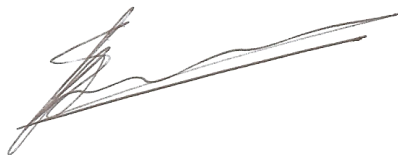
In uw brief van 23 november 2009 stelt u de Rekenkamercommissie Brunssum in kennis van uw zienswijze op het rapport "Minimabeleid in Brunssum en Landgraaf". De rekenkamercommissie is verheugd dat het college de aanbevelingen overneemt en zal toepassen bij de herijking van het armoedebeleid.

In de bestuurlijke reactie van het college worden ook nog feitelijke opmerkingen over het rapport gemaakt. Deels zijn deze opmerkingen reeds gemaakt in de fase van de ambtelijke hoor en wederhoor, deels zijn de opmerkingen nieuw. De commissie heeft geen aanleiding gezien het rapport te herzien nadat deze is vastgesteld na afronding van de ambtelijke hoor en wederhoor.

De commissie zal met belangstelling de voortgang volgen bij het daadwerkelijk tot uitvoering brengen van de aanbevelingen uit het rapport.

Wij danken u hartelijk voor uw medewerking.

Namens Rekenkamercommissie Brunssum,
De voorzitter,

Etienne Lemmens

Bijlage 7. Nawoord

Rekenkamercommissie Landgraaf

College van B&W van de gemeente
Landgraaf
Postbus 31000
6370 AA Landgraaf

Betreft: Nawoord rapport Minimabeleid in Brunssum en Landgraaf

Heerlen, 15 december 2009

Geacht college,

In uw brief van 17 november 2009 stelt u de Rekenkamercommissie Landgraaf in kennis van uw zienswijze op het rapport “Minimabeleid in Brunssum en Landgraaf”. De rekenkamercommissie moet helaas constateren dat niet op alle aanbevelingen een reactie is gegeven. Wij verzoeken de gemeenteraad er bij het college op aan te dringen de aanbevelingen over te nemen en uit te voeren. Wij spreken derhalve de verwachting uit dat de aanbevelingen toch ter harte worden genomen.

Met betrekking tot onze eerste aanbeveling begrijpen wij ten volste het standpunt van het college. Toch wil de rekenkamercommissie vragen aandacht te hebben voor het beleid van aangrenzende gemeenten, zodat burgers zo gelijk mogelijk behandeld worden bij de uitvoering van het minimabeleid van deze gemeenten.

De commissie zal met belangstelling de voortgang volgen bij het daadwerkelijk tot uitvoering brengen van de aanbevelingen uit het rapport.

Wij danken u hartelijk voor uw medewerking.

Namens Rekenkamercommissie Landgraaf,
De voorzitter,

Etienne Lemmens

Bijlage 8. Samenstelling Rekenkamercommissies Brunssum en Landgraaf

Rekenkamercommissie Brunssum

Voorzitter:

Drs. E.J.M. Lemmens

Interne leden :

Dhr. A.E.J.P. Janssen

Dhr. G.G. Luit

Dhr. R.J.A. Wullschleger

Externe leden:

Ing. J.M.H. Lemmens MSc MBA

Drs. J.M.M. Rempelberg RC

Rekenkamercommissie Landgraaf

Voorzitter:

Drs. E.J.M. Lemmens

Interne leden :

Drs. A.N.G.J. Boumans

Dhr. P.J.C. Mevissen

Dhr. M.W. Geutjes

Externe leden:

Ing. J.M.H. Lemmens MSc MBA

Dhr. R.L.P. Stevelmans AA